

Dwars door West-Vlaanderen 4

Damme, Brugge en Blankenberge, daar loopt onze lijn deze laatste keer. Veel natuur in deze regio, ja, maar altijd in conflict. Met het toerisme, met de landbouw, met de industriële ontwikkeling ... We ontmoetten er Dirk Content, Robrecht Pillen en Eric Vereecke, drie groene heren van stand.

Te Boek 12

Wat is nieuw én het lezen waard in de BBL-bib?

Windenergie in Vlaanderen 14

Welke plaats neemt windenergie in in het wereldje van de alternatieve energiebronnen? En hoever raken we met energiebesparing en alternatieve energie?

Stem voor Stemlozen 19

Cursief door Joris Denoo, Lappersfort Poets Society

De Schelde 20

Onbekende en bedreigde schoonheid

Milieuberichten 22

Hoe het groeide 24

De milieubeweging in de jaren zestig en zeventig van vorige eeuw. Waar hielden we ons toen mee bezig en wie deed dat?

Milieuberichten 27

Het Belgische Noordzeebeleid 28

Oostendenaar Johan Vandelanotte (SP.a) is de eerste Noordzeeminister in onze geschiedenis. Hoe ver staat hij intussen met zijn masterplan voor de Noordzee?

commentaar

De ruk naar nergens ...

Een overgrote meerderheid van de Engelsen kant zich vierkant tegen de oorlog in Irak en bovendien vindt de doorsnee Engelsman Tony Blair een leugenaar. En toch wint hij de verkiezingen, gewoon omdat er geen alternatief is. Bij ons zegt elke politicus dat de echte problemen dringend moeten worden aangepakt, en toch wordt de politiek wekenlang gegijzeld door de splitsing van een kiesarrondissement. Wanneer de Duitse regering bij de komende verkiezingen de boot in gaat, spreekt men van een ruk naar rechts, wanneer dat in Italië met Berlusconi gebeurt, heet dat een ruk naar links. Het wekt allemaal de indruk dat het veeleer een ruk naar nergens is, dat de politiek het allemaal niet meer zo goed weet. En dat is begrijpelijk, want onze politici hebben geen project meer dat voldoende kan begeisteren. Misschien mag je het hen ook niet kwalijk nemen, want de echte macht zit intussen al lang elders: in het beste geval in de Europese cenakels in Brussel, Luxemburg en Straatsburg. Maar in realiteit zit de macht vooral in de hoofdzetels van de grote multinationals. Of we daar dan niets kunnen aan doen? Jawel, met een echt Europees project kunnen we zeker voor enig tegengewicht zorgen. Maar de nakende referenda over de Europese grondwet in Frankrijk en Nederland maken heel Europa nerveus. Want wat zijn de gevolgen als er een meerderheid neen stemt? Het einde van Europa, wordt her en der gefluisterd. Het is deze grondwet of de chaos. Zelden vraagt men zich af waarom een meerderheid tegen zou stemmen. Want een stem tegen deze grondwet hoeft toch geen stem tegen Europa te zijn? Een stem tegen deze grondwet is een stem tegen het Europa dat, slaafs de Amerikanen achterna, op weg is naar een nog vrijere, nog ruwere, nog minder sociale en nog minder ecologische markteconomie. Naar een markt die de grote verworvenheden van het Europese samenlevingsmodel negeert en brutaliseert. Dat wij, Europeanen, zo'n Europa niet willen, bewijst alleen onze politieke en maatschappelijke volwassenheid. En het bewijst evenzeer de onvolwassenheid van de Europese leiders die deze grondwet in mekaar hebben gesleuteld ... En die daarmee de kans hebben gemist om van Europa een democratisch en door zijn inwoners gedragen project te maken.

Stef Boogaerts
hoofdredacteur

Hoe het begon ...

De 'speciale avond' over de milieubeweging in de jaren zestig & zeventig ligt inmiddels achter ons, maar dat wil natuurlijk niet zeggen dat onze nieuwsgierigheid getemperd is. Wel integendeel. Misschien komt er nu pas écht schot in het opdiepen en bijebrengen van archieven over onze eigen geschiedenis. In dit nummer vind je alvast een eerste verhaal over de geschiedenis van de milieubeweging. En ook in de volgende nummers komen we daar graag nog enkele keren op terug.

Laat dit dan ook maar meteen een warme oproep zijn naar al wie in een stoffige doos in een duister zolderhoekje nog zo'n schat aan informatie over de milieubeweging heeft zitten. Wie oude tijdschriften, verslagen, activiteiten, affiches, fotomateriaal ... een veilige toekomst wil geven, neemt als de bliksem contact op met BBL-bibliothecaris Lieve Vandeneede. Zij zorgt er dan wel voor dat al die leuke dingen terecht komen waar ze thuishoren: bij het Amsab, het Instituut voor Sociale Geschiedenis dat sinds enige tijd het groeiend archief van de milieubeweging beheert en bestudeert. Bellen of mailen naar Lieve? 02 282 17 38, lieve.vandeneede@bblv.be

Scheldeweekend op 11 en 12 juni

Op het Scheldeweekend van 11 en 12 juni 2005 gooit de Schelde tussen Gent en Vlissingen haar deuren open voor het ruime publiek. Zo willen de initiatiefnemers van 'De Schelde natuurlijk!' (BBL, WWF, Natuurpunt, Vogelbescherming Nederland, Vereniging Natuurmonumenten, Stichting Het Zeeuwse Landschap en de Zeeuwse Milieufederatie) het imago van de Schelde opkrikken. De Schelde is meer dan een geschilpunt waar ecologie en economie de degen kruisen. Zo is het Schelde-estuarium een uniek stukje natuur, onder andere door het uitzonderlijke samenkomen van zoet en

zout water. Zowel aan Vlaamse als Nederlandse zijde zijn er activiteiten op verschillende plaatsen.

Het programma en alle andere info vind je op www.descheldenatuurlijk.be.

Colofon

Milieurama

twemaandelijks magazine van
Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen
25ste jaargang, nr. 2

Redactie

• hoofdredactie: Stef Boogaerts
02 282 17 29, 0497 537 992
stef.boogaerts@bblv.be
• advertentiewerving: Linda Sonck,
02 282 17 27, linda.sonck@bblv.be

Bond Beter Leefmilieu

Twee kerkenstraat 47, 1000 Brussel
tel. 02 282 17 20, fax 02 230 53 89
info@bblv.be, www.bondbeterleefmilieu.be

Werkten mee aan dit nummer

Sofie Bergmans, Stef Boogaerts, Dirk Content,
Steven Lepez, Robrecht Pillen, Lieve Vandeneede, Erik Vereecke

Fotografie: De coverfoto en het grootste gedeelte van de foto's in dit nummer zijn van het 'digitale oog' van Heidi Gelders, 0478 265 646, www.mana.be

Vormgeving: Transparant, Oostende

Druk: Druk in de Weer cv, Gent
Milieurama wordt gedrukt met vegetale inkt op niet-gebleekt 100% kringlooppapier.

Verantwoordelijke uitgever

Danny Jacobs,
Twee kerkenstraat 47, 1000 Brussel

Abonneren op Milieurama

20 euro: jaarabonnement
40 euro: abonnees in het buitenland
50 euro: steunabonnement
overschrijven op 001-1475409-18
van Bond Beter Leefmilieu

Combi-abonnementen

Lidorganisaties van Bond Beter Leefmilieu kunnen hun leden een uiterst voordelig combi-abonnement van Milieurama aanbieden. Interesse? Neem snel contact op met Set en Bea op het BBL-secretariaat, 02 282 17 20.

Copyleft

Overname van artikels is warm aanbevolen, mits bronvermelding en kennisgeving.

Advertenties

Adverteerders zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de opgenomen advertentie. De Milieurama-redactie noch Bond Beter Leefmilieu dragen daarin enige verantwoordelijkheid.

14

20

Waardevolle natuur in de verdrukking door industrie, landbouw en toerisme

Onze allerlaatste Dwars door Vlaanderen brengt ons hoog in het noorden van West-Vlaanderen. Onze lijn loopt daar door slechts drie gemeenten: Damme, Brugge en Blankenberge. Toerisme troef dus in die regio, en dat oefent natuurlijk een grote invloed uit op natuur en milieu in deze streek: vaak negatief, maar af en toe gelukkig ook positief. En wat je misschien minder zou verwachten: ook de landbouw is in deze regio nog sterk aanwezig, en bijgevolg ook het conflict tussen natuur en landbouw. Al gaat het ook met die relatie steeds vaker de goede kant op.

De oude stadswallen rond Damme zijn grotendeels genivelleerd. Waar dat niet gebeurde, bleven ecologische parels als deze bewaard. Vanzelfsprekend trekt die historische en ecologische rijkdom niet alleen planten en dieren aan. Ook toeristen zijn tuk op het oude Damme. Milieu en toerisme - soms tegengestelden, vaak partners.

Links: Containertrafiek is de toekomst van de haven van Zeebrugge. Wanneer dat in de voorhaven gebeurt, heeft de milieubeweging daar geen probleem mee.

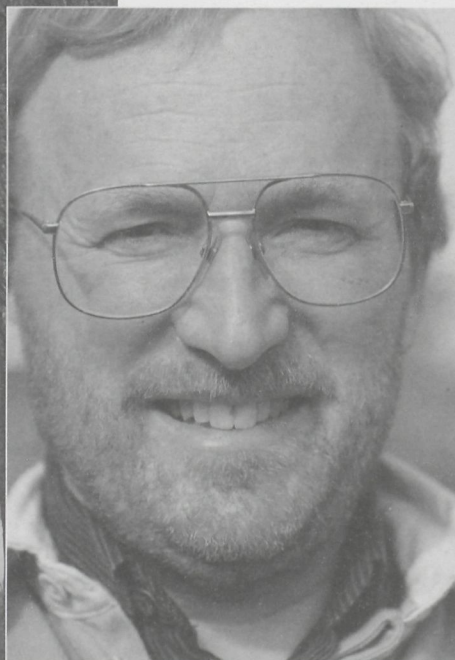
Onze eerste halte is Damme, het historische stadje dat roem en rijkdom verwierf toen het nog over een zeehaven beschikte. Met de verandering van het Zwin deemsterde het belang van Damme langzaam weg. In het begin van de zeventiende eeuw beleefde het stadje een heropleving als militair bolwerk. De Zwinstreek kende een langdurige godsdienstoorlog en de Spanjaarden bouwden Damme uit tot garnizoenstad. Daarna doezelde Damme weer in om pas ver in de vorige

eeuw weer te ontwaken. Want al is het niet meer dan een lange straat met enkele zijstraatjes, op toeristen oefent Damme een haast magnetische aantrekkingskracht uit. "En dat heeft zo zijn gevolgen," zegt Robrecht Pillen, Natuurpunt-vrijwilliger en sinds jaar en dag conservator van 'de Oude Stadswallen van Damme'. "De druk op het stadscentrum is zeer groot. Volle restaurants zijn hier de eerste bekommernis. Dat brengt uiteraard een stroom auto's tot in het hart van het

kleine centrum. Men zoekt oplossingen in het aanleggen van randparkeerplaatsen, maar die komen onvermijdelijk in de omgeving van de historische stadswallen terecht. Ze vreten telkens aan het groene landschap, want eens je in Damme de verharde oppervlakte verlaat, zit je overal in natuurgebied. Recent nam het gemeentebestuur enkele initiatieven om het centrum autoluw te maken. Het autovrij maken van het fraaie marktplein is ongetwijfeld een stap vooruit, maar protest van de horeca zorgde er al voor dat dit niet het jaar rond kan."

Boekendorp

Damme moet als boekendorp toch ook een ander soort toeristen aantrekken, proberen wij voorzichtig. "Dat is inderdaad zo," zegt Robrecht, "maar de aantrekkingskracht van Damme als boekendorp lijkt me veeleer beperkt. Belangrijker zijn de dagjesmensen die naar Damme komen voor een polderfietstocht. Op zomerse dagen lijkt het langs de Damse Vaart wel een fietssnelweg. De provincie plant tegen volgend

Robrecht Pillen:

"Uitgangspunt is steeds een herstel naar het historisch model van de stadswallen. Maar het herprofilieren van genivelleerde grachten levert ook natuurwinst op. En door de ontsluiting via wandelpaden en brugjes kan de zachte recreant er op een verantwoorde wijze naar hartelust van genieten."

jaar trouwens een fietsroutenetwerk, vergelijkbaar met het Limburgse. En uiteraard zit deze regio daar ook in, het is hier zalig fietsen hé."

Een natuurreservaat beheren in de omgeving van Damme betekent vaak zoeken naar een compromis: natuur behouden en/of ontwikkelen en ze tegelijkertijd toegankelijk maken voor de vele bezoekers. "De afgelopen jaren werkten we daarvoor samen met de provincie. Uitgangspunt is steeds een herstel naar het historisch model van

resten nu enkel nog licht glooiende hellingen die als weiland of akker worden gebruikt. Elders bleven de waterpartijen wel bewaard en kon de natuur eeuwenlang haar gang gaan. Het merkwaardigste verschijnsel zijn de drijftillen. Die geheimzinnige 'pulsen' bestaan uit een veenachtige laag waaronder nog water zit. In een eerste fase richtte de verwervingspolitiek van Natuurpunt zich op deze overblijfsels. Omwille van hun grote waarde als over-

het natuurbehoud in de polders is een voldoende hoog waterpeil, zeker in het voorjaar. Waterhuishouding is echter de bevoegdheid van de plaatselijke polderbesturen en die dienen in de eerste plaats de agrarische belangen. In Damme zijn dan nog twee polderbesturen verantwoordelijk, elk met zijn eigen aanpak. Met dat van de Zwinpolder is constructief overleg mogelijk. Er worden al jaren peilgegevens bijgehouden zodat we tenminste weten waarover we spreken. Maar van de

Het stadsbestuur wou het historische marktplein autovrij maken. De plaatselijke horeca zorgde ervoor dat dat niet het hele jaar zo is. Arm Vlaanderen!

de stadswallen. Maar het herprofileren van genivelleerde grachten levert ook natuurwinst op. En door de ontsluiting via wandelpaden en brugjes kan de zachte recreant er op een verantwoorde wijze naar hartelust van genieten."

Waterpeil

Waar de 17de eeuwse omwalling de voorbije eeuwen werd genivelleerd,

winteringsplaats voor 'vriezeganzen' en als broedplaats van een belangrijke populatie weidevogels werden op het gewestplan echter ook de omliggende polders groen ingekleurd. En dus probeert Natuurpunt ook hier een definitieve bescherming te bekomen. Zo'n belangrijk natuurgebied, dat moet toch bij iedereen respect afdwingen. "Was het maar waar," zucht Robrecht. "Een van de belangrijkste factoren voor

Damse Polder zijn die peilgegevens voor zover ons bekend niet beschikbaar, en daar wordt alles dus nog met de natte (lees 'droge') vinger beslist."

Brugge

Natuurlijk hadden we in Brugge een aangrijpend verhaal kunnen maken over het Lappersfortbos, de Chartreuse en het Hanzestadproject. Niet onbelangrijk allemaal, maar Brugge zit nog met een ander probleem. Op het grondgebied van de stad ligt immers ook de

Erik Ver Eecke: "Havenactiviteiten in de voorhaven, daar hebben wij geen probleem mee. Maar van het natuurgebied in de achterhaven moeten ze afblijven! Al blijven sommigen daar wel van dromen."

zeehaven van Zeebrugge.

Toch staat de havenproblematiek voor het Groene Gordel Front niet geheel los van de Hanzestadvisie. Recent nog stelde GGF het Hanze Ruimtelijk Structuurplan voor de Brugse stadsontwikkeling voor. Met dit plan wil het GGF naar eigen zeggen de ecologische voetafdruk van de stad verlichten. Centraal staat de compacte stad als basis en dus het principe van inbreiding in plaats van het aansnijden van open ruimtes. Het GGF wil het historische centrum verder uitbouwen als creatieve smeltkroes. „We willen er de woonfunctie behouden en versterken. Het zuidelijk deel van de binnenstad zien we als stationsomgeving met extra potentieel voor publieksaantrekkelijke functies”, verduidelijkt GGF-secretaris Luc Vanneste.

Inbreiding

Om de open ruimte te ontzien, kiest het GGF voor inbreiding: bouwen in de hoogte, het delen van woonsten en het

zorgen van een mix van stedelijke functies. „Een groene gordel voorkomt het dichtslippen van de open ruimte”, vult GGF-voorzitter Jozef De Coster aan. „Daarom moeten wonen en werken meer met elkaar verweven worden, naast compacte industrieclusters. We zijn ook gewonnen voor de uitbouw van een volwaardig toegankelijk en veilig verkeerssysteem. Zo denken we aan een light-railsysteem met stopplaatsen aan de Blauwe Toren, het Waggelwater en Loppem-dorp. Zo'n systeem kan de aansluiting van de Brugse regio op het nationale treinverkeer sterk verbeteren.”

“In dat HRS zit echter ook een idee voor inbreiding in de haven. In de binnenhaven ligt nog zoveel open ruimte die benut zou kunnen worden. Tussen de Louis Coiseaukaai en het Emile Cou-sindok zouden we naar analogie van het Londense voorbeeld een soort Docklands kunnen creëren met kantoren, woontorens en andere woongelegenheden”, aldus voorzitter Erik Ver Eecke van de vzw Groen.

Groen vzw

Dat Erik hiermee niet aan zijn proefstuk is, werd ons snel duidelijk toen hij ons het hele havenverhaal uit de doeken deed. Maar eerst duiken we even de geschiedenis in, want Groen vzw is al een hele poos actief in het Brugse. “We zijn gesticht in 1979,” zegt Erik. “Maar er waren in 1973-1974 al wel milieugroepen met de havenproblematiek bezig, vanuit De Cactus op het Brugse Sint-Amandspleintje.” Met zichtbare nostalgie denkt Erik terug aan de bezetting van een boerderijtje, al voegt hij er wel aan toe dat hij toen nog niet door de milieumicrobe gebeten was.

Docklands in binnenhaven

Die Brugse Docklands ziet hij wel helemaal zitten. “Eigenlijk is het een idee van Arthur Landsoght, een architect die lid is van vzw Groen. De laatste tijd zie je al wel enige vernieuwing opduiken, maar de oude binnenhaven blijft toch een erg verloederde zone. En dat is

uiteraard zonde van de ruimte. Men is hier in Brugge tenslotte altijd op zoek naar ruimte. Daarom stellen we daar het samengaan voor van verschillende sectoren: wonen, administratie, tertiaire sector ... Zo creëer je nieuwe mogelijkheden zonder de open ruimte verder aan te tasten," steekt Erik van wal. "De toekomst van de haven van Zeebrugge ligt trouwens in de voorhaven, waar men zich toespitst op het containertransport. Daar hebben wij ook absoluut geen probleem mee. Die containertrafiek is tenslotte de toekomst van de haven. Naast de LNG-terminal natuurlijk. Ja, die blijft toch volop in gebruik. Dat had eigenlijk niemand verwacht, en wij waren daar in het begin ook heel hard tegen gekant. Ook vandaag blijven we heel kritisch, want het blijft natuurlijk de vraag of zo'n terminal kan in zo'n drukbewoonde regio. Een duidelijk conflict tussen veiligheid van de bevolking en economische ontwikkeling."

Boudewijnkanaal

Met een eventuele uitbreiding van de achterhaven hebben de Brugse milieubeschermers natuurlijk wel problemen. "Van het natuurgebied in de achterhaven moeten ze afblijven," zegt Erik categoriek. "Sommigen dromen daar wel van hé. Wanneer ze de Visartsluis afbreken wordt het Boudewijnkanaal een getijdendok, en dat kunnen ze dan doortrekken tot ze bij wijze van spreken haast aan de rand van Brugge staan! En in dat geval wordt het in Zwankendamme en eigenlijk ook in Lissewege stilaan bibberen, want Doel is hier dan niet meer zo veraf. Bovendien zijn de polders langs het Boudewijnkanaal ecologisch erg waardevol. Dus vragen wij een ecologische herwaardering van het Boudewijnkanaal en de zilte graslanden eromheen. Nog niet zo lang geleden groeiden daar orchideeën en andere zeldzame planten. Net als de Brugse Natuurpuntafdeling ijveren wij ervoor dat die 174 ha ecologisch waardevol, niet opgespoten terrein planologisch buiten het havengebied wordt gelegd. Maar het spreekt vanzelf dat de overheid dat niet wil. Ergens hopen ze via het Strategisch Plan van de haven Brugge-Zeebrugge toch nog een gaatje te vinden om dit gebied bij de haven

in te lijven. Want het niet-opgespoten gedeelte is nog steeds erkend als Europees Vogelrichtlijngebied. Dat was wel even een streep door hun rekening," glundert Erik. "En dus willen wij dat men dit planologisch verankert en dus groen inkleurt!" Groen vzw was overigens ook voorstander van een erkenning van het vogelrijke opgespoten terrein 'De Hoge Noen' als Europees Vogelrichtlijngebied. De vorige Vlaamse regering heeft dat echter niet weerhouden. En daardoor blijven we nog steeds wachten op de nodige (dure) natuurcompensaties in de meer westelijk gelegen poldergebieden. Dit zal het conflict met landbouwbelangen alleen maar aanwakkeren.

Leefbaarheid

Naast het behoud van belangrijke natuur- en landschapswaarden waarborgt de vrijwaring van deze poldergebieden natuurlijk ook het behoud en de leefbaarheid van de aanpalende dorpen Zwankendamme en Lissewege. Nochtans is de groei van de Zeebrugse zeehaven de voorbije twintig jaar niet zo spectaculair geweest. "Ja," zegt Erik, "in tegenstelling tot wat men in de jaren '70 dacht is alles een beetje blijven liggen. Behalve de oostkant, daar zijn de havenactiviteiten uiteraard wel uitgebreid. Door de sluizen is de achterhaven natuurlijk een stuk minder interessant. Wanneer die sluizen weg zouden zijn, ligt het hele veld open. De chemische industrie was wel geïnteresseerd om zich in de achterhaven te vestigen, maar begrijpelijkerwijze heeft de overheid die toelating geweigerd."

119 ha!

Of die discussie ook speelt bij de afbakening van het stedelijk gebied Brugge? "Tja," zegt Erik, "de stad speelt het wel slim. Brugge en Zeebrugge horen niet samen, zegt de stad. En dus willen ze industriële ontwikkeling in het havengebied, maar daarnaast willen ze in het Brugse zelf ook nog nieuwe nijverheidsterreinen. Weet je dat de burgemeesters van Brugge, Jabbeke, Zedelgem en Oostkamp in het kader van de afbakening van het regionaalstedelijk gebied Brugge niet minder dan 119 ha nieuwe bedrijventerreinen

vragen? Los van het havengebied hé. Dat betekent dat een belangrijk deel van de Brugse Groene Gordel en de landschappelijk waardevolle omgeving dreigt opgenomen te worden binnen het regionaalstedelijk gebied Brugge in plaats van ze een betere bescherming te geven als buitengebied. Dat is toch ondenkbaar, zeker als je weet dat er in Brugge nog zoveel terreinen beschikbaar zijn, zowel in de stationsomgeving als in de Brugse binnenhaven op Sint-Pieters." En op die manier zitten we opnieuw volop in de discussie over het Lapperforfbos en het Chartreusegebied, en kunnen we dus de Hanzealternatieven van het Groene Gordel Front ontvouwen ...

Uitkerkse Polder

We poetsen in Brugge stilletjes de plaat en laten de problemen even achter ons. Want in het verschiet ligt de Uitkerkse Polder, die groene natte polder die wemelt van het vogelleven. Al blijft ook dit gebied niet gespaard van de nodige problemen. Met deze laatste halte zitten we immers op anderhalve boogschuit van de kustlijn, en volgens de plaatselijke milieubeschermers is het toerisme niet eens het enige probleem waarmee men hier te kampen heeft. Want ook met de landbouw loopt het niet altijd even vlot. Al rept Dirk Content, één van de conservators van dit door Natuurpunt beheerde natuurgebied, zich om de goede samenwerking met de plaatselijke landbouwers in de verf te zetten. "We werken al vijftien jaar samen met landbouwers. Momenteel zijn er dat 56, en eigenlijk willen er wel meer, maar we hebben niet voldoende percelen voor hen," zegt Dirk bij een dampende kop thee. "De vraag van de landbouwers is groter dan ons aanbod. We hebben nu 310 ha in beheer. Dat is een flinke oppervlakte, maar het blijft nog steeds een klein stukje van de hele polder." Of dat voor die landbouwers dan zo rendabel is? "Wij kopen uiteraard vooral de nattere percelen, en die brengen voor landbouwers sowieso al minder op omdat ze een kortere periode bruikbaar zijn. Ze mogen ze van ons gratis gebruiken en ze vangen dan nog een aantal landbouwpremies. Dat maakt het voor hen dus wel interessant. Vaak zijn het trouwens landbouwers die hun grond

aan Natuurpunt hebben verkocht en hem nadien blijven gebruiken. Met een aantal beperkingen natuurlijk.

Toch problemen?

"Ten tijde van de Groene Hoofdstructuur was het hier wel spannend," geeft Dirk toe. "Dat heeft ons toen geen deugd gedaan. Maar dat protest is nadien snel geluwd. De landbouwers doen er tenslotte zelf profijt aan."

Toch staken die problemen recent weer de kop op. "Tja," zucht Dirk, "een Brugse CD&V'er is politiek blijkbaar een beetje ten einde raad en stookt dan maar wat ruzie tussen de landbouwers en ons. Hij ziet blijkbaar het gat schoon om met laster en leugens het project te kelderen. Hij vertelt dingen die niet waar zijn, en hij publiceert grove leugens in de kranten. Tja, hij moet zich toch op iets profileren hé. Hij deed dat ook al in de Assebroekse meersen, en nu probeert hij hier hetzelfde. Hij is hier met Kris Peeters komen wandelen. Uiteraard kreeg die alleen heel eenzijdige informatie. Hij kreeg een perceel te zien dat wij zagezegd verknoeid hadden. Terwijl wij het via afgravingen juist in zijn

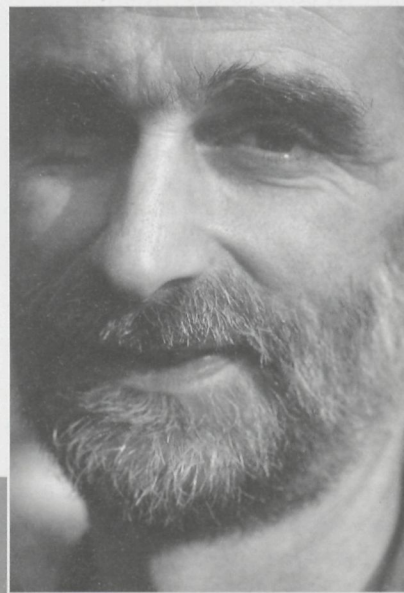
oorspronkelijke staat proberen te herstellen. Op basis van oude foto's en bodemkaarten, in overleg met de archeologische dienst, met de nodige vergunning en met financiële steun van Vlaanderen en Europa." Ja, denken wij, als de minister van leefmilieu hier met de landbouwers wandelt, dan moet die van landbouw dat maar eens met de milieubeschermers komen doen ...

"Ik denk niet dat dat op termijn grote gevolgen heeft," mijmert Dirk. "Uiteraard springen enkele landbouwers mee op zijn kar, maar dat zijn net diegenen die zich doorgaans niet houden aan de bepalingen van het Mestactieplan of de Vogel- en Habitatrichtlijn." En de afbakening van het Vlaams Ecologisch Netwerk? "Ja, de Uitkerkse Polder ligt volledig in het rode gebied. Wat dus betekent dat de bestemming nog ter discussie staat. Dat wordt beslist een strijd. Groen tegen geel ...

Toerisme

"We kunnen wel rekenen op de medewerking van het gemeentebestuur. Het beseft ook de toeristische mogelijkheden van een gebied als de Uitkerkse Polder. Tenslotte beschikken we hier

- in De Haan, Zuikenkerke en Blankenberge - over de groene long van de kustregio. Ook het West-Vlaamse provinciebestuur heeft het belang van toeristisch medegebruik van zo'n groene regio begrepen, en dus krijgt de Uitkerkse Polder ook vanuit die hoek steun. De provincie bouwt hier trouwens aan een fietsnetwerk zoals in Limburg," bevestigt Dirk Content wat we ook van Robrecht Pillen al vernamen. "En vanzelfsprekend zit daar ook het Blankenbergse achterland bij. Dat is momenteel trouwens al heel populair bij fietsers, je ziet er hier voortdurend voorbijrijden met NMBS-fietsen. We horen ook van de mensen van de Wullok, de jeugdherberg in het centrum van Uitkerke, dat hun bezoekersaantal

Dirk Content: "We werken al vijftien jaar samen met landbouwers. Momenteel zijn er dat 56. Daar hebben we geen problemen mee, integendeel. Het zijn enkelingen die dwarsliggen."

Landbouw is niet het enige probleem waarmee de Uitkerkse Polder te kampen heeft. Zachte recreatie is voor het gebied geen probleem, maar een gigantische kampeerplaats aan de rand van de polder is uiteraard minder leuk.

de laatste jaren aanzienlijk toeneemt, mede als gevolg van het toerisme in de Uitkerkse Polder." Natuurlijk heeft de polder niet alleen voordelen van het toerisme. "Ah neen," bevestigt Dirk. "Het gebied grenst aan een grote camping, met alle gevolgen van dien. Zo'n gigantische kampeerplaats is natuurlijk altijd een vloek in het landschap. Bovendien worden de campings hier opgekocht door projectontwikkelaars, en worden de caravans bijgevolg vervangen door huisjes die 'permanent' bewoond worden."

Het toerisme nemen ze in Uitkerke dus ook met de bluts en de buil. Waar in het overvolle Vlaanderen moeten zo'n compromissen niet worden gemaakt ...

● **tekst: Stef Boogaerts**

hoofdredacteur Milieurama

foto's: Heidi Gelders (Mana)

Brugge

afgevaardigde milieuvereniging in milieuraad: onder anderen Karel Ameye (Natuurpunt), maar nog verscheidene milieuverenigingen hebben een afgevaardigde in de milieuraad structuurplan: het voorontwerp dateert van 4 juli 2004. Alles wat in het GNOP vermeld staat werd overgenomen van dit structuurplan. Het Groene Gordel Front heeft een andere visie op de stedelijke ontwikkeling in Brugge.

GNOP: Sinds '97 is er een GNOP. Dat wordt heel breed toegepast, over het volledige grondgebied. Er worden steeds nieuwe doelstellingen rond knelpunten in geplaatst.

natuurreservaten: Ter Doest-Lissewege (Natuurpunt), 22 ha; Rode Dopheidereservaat (Natuurpunt), 2 ha; Zevenkerken (Natuurpunt), 4 ha; Schobbejakshoogte (Natuurpunt), 6 ha.

milieuverenigingen: Natuurpunt regio Brugge, Jeugdbond voor Natuur en Milieu regio Brugge, Groen VZW, Groene Gordel Front, Lappersfront ...

milieuproblemen: afbakening agrarische gebieden en natuurgebieden, open ruimte, bossen, zeehaven Zeebrugge, poldergebieden, mobiliteit

positieve projecten: het Brugse stadsbestuur promoot milieuprojecten in scholen via hergebruikbare boodschaptassen ...

Damme

afgevaardigde milieuvereniging in milieuraad: Philippe Depauw (ondervoorzitter) en Werner Demunck namens Natuurpunt, Guido De Laender is voorzitter.

structuurplan: voornamelijk agrarisch getint

GNOP: is er, maar ...

natuurreservaten: Damse Stadswallen (Natuurpunt), 69ha; Romboutswerve (Natuurpunt), 13 ha; Platte Kreek (Natuurpunt), 2 ha; Ryckvelde (gedeeltelijk gelegen op grondgebied Damme en gedeeltelijk op grondgebied Brugge, beheerd door het Vlaams Gewest); bospercelen in de omgeving van het

Elisabethziekenhuis (Vlaams Gewest).

milieuverenigingen: Natuurpunt afdeling Damme

milieuproblemen: aangezien Damme voornamelijk een agrarische gemeente is, komen er hier geen grote milieuproblemen voor. Wel conflict tussen toerisme en natuur, landbouw en natuur, mobiliteit

positieve projecten: Natuurpunt Damme is sinds 1982 bezig met de uitbouw van een natuurreservaat. Poelenproject van de provincie: aanleg en herstel van poelen.

Blankenberge

afgevaardigde milieuvereniging in milieuraad: 5 mensen van Natuurpunt zetelen in de milieuraad. 2 conservators voor de twee reservaten (Fonteintjes en Uitkerkse Polder) en voor iedere deelvereniging van Natuurpunt één afgevaardigde.

structuurplan: het goedgekeurde ruimtelijk structuurplan legt de nadruk op Blankenberge als een kustgemeente met veel open ruimtes.

GNOP: is behoorlijk goed. Natuurpunt krijgt gemeentelijke subsidies voor haar natuurgebieden, maar ook de landbouw krijgt subsidies.

natuurreservaten: Fonteintjes (Natuurpunt), 16 ha; Uitkerkse Polder (Natuurpunt), 230 ha

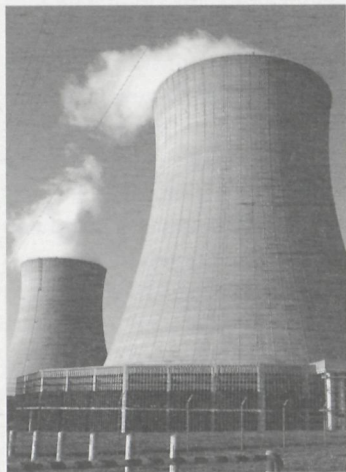
milieuverenigingen: Natuurpunt afdeling Blankenberge

milieuproblemen: overstorten van rioleringen leveren complicaties op voor het havengebied en de 'Uitkerkse Polder'. Conflicten natuur-landbouw en natuur-kampeertoerisme in de 'Uitkerkse Polder', toerisme maakt ophaling van afval moeilijk controleerbaar, aanleg bufferzones voor havengebied Zeebrugge verloopt zeer moeizaam.

positieve projecten: de gemeente beschikt over een zeer goede milieuraad. De aankopen van Natuurpunt worden aangemoedigd. Verder organiseert de gemeente paddenoverzetacties, een zwaluwproject en een compostweekend.

De comeback van het gespleten atoom?

Als we kernenergie laten vallen, dan gaat ons dat zuur opbreken. Dat is de conclusie van VDE, een Duitse bond voor elektrische en elektronische technologieën. Het inperken van de CO₂-uitstoot en het tegelijkertijd terugdringen van kernenergie gaan niet samen, meent VDE. Kyoto zonder kernenergie is dan nauwelijks haalbaar in Duitsland. Het Duitse ministerie van Milieu reageerde echter weinig enthousiast

op de uitlatingen van VDE.

Wel is kernenergie wereldwijd aan een comeback bezig, tot groot jolijt van de 'nucleofielen'. Mohamed El Baradei, voorzitter van het Internationaal Agentschap voor Atoomenergie, liet ook al verstaan dat kernenergie aan een revival bezig is. Het broeikaseffect is een acuut probleem en kernenergie zou daarvoor volgens sommigen een oplossing kunnen bieden. Het is natuurlijk dubieus om de Kyotonormen op dergelijke manier te realiseren. 'Een granaat ontmantelen door er een tijdsbom onder te plaatsen leidt hoe dan ook tot ontploffingen.' Daarom moet er dringend werk worden gemaakt van een echte oplossing: energiebesparing en duurzame energie.

'Alles' bedreigt de welvaart

Dat niet iedereen hoog oploopt met het 'voorzorgsprincipe' is al langer geweten, en nu heeft ook het Molinari Instituut de messen nog eens geslepen. Gewapend met erg zwakke argumenten en sloganeske doodoeners - zoals bijvoorbeeld "Everyone would have to wait for an autorisation before doing anything" - ijvert het instituut ervoor dat het voorzorgsprincipe uit elke EU-wetgeving verdwijnt. Alsof hij het warm water heeft uitgevonden, zet Xavier Méra van Molinari uiteen dat elke handeling een risico inhoudt en dat het voorzorgsprincipe dus ook wel heel wat risico's moet inhouden. Daarin ziet Méra dan - raar maar waar - het bewijs dat het voorzorgsprincipe over boord moet worden gegooit. Om zijn betoog nog wat kracht bij te zetten, slingert Méra er dan ook nog tegenaan dat het voorzorgsprincipe een bedreiging vormt voor de welvaart. Die bewering kan hij wel niet hard maken, maar dat doet er voor Méra niet toe. Om de zoveel maanden moet het instituut immers eens naar buiten komen met de bewering dat er wel iets is dat de welvaart bedreigt. Nog maar enkele maanden geleden klonk het als volgt: "Anti-trust dogma is a threat to European prosperity". Daarna moest het Kyoto-protocol het ontgelden. Nu is het voorzorgsprincipe aan de beurt. Voor het Molinari Instituut is in ieder geval zowat alles een bedreiging voor de welvaart. Aan zulk lachwekkend defaitisme heeft de samenleving natuurlijk niets!

Schieten zonder schade

Kleiduifschutters kunnen eindelijk hun sport beoefenen zonder het milieu de vernieling in te helpen. Joe Schroeder, een milieubewuste Amerikaanse boer, heeft immers schietschijfjes bedacht die volledig biologisch afbreekbaar zijn. Vroeger waren de aan flarden geschoten schijfjes, die chemische stoffen bevatten, zeer schadelijk voor dieren die ze zouden opeten. Dat is nu ten einde. "Ik heb zelf al een stukje opgegeten", verklaarde de boer die zich er zo van verzekerde dat zijn uitvinding onschadelijk was. Schroeder wil echter niets prijsgeven over de samenstelling van zijn uitvinding. "Enkel mijn hond weet het, maar die zegt geen woord", aldus Schroeder. De Ice Blasters, zoals de schijfjes heten, zijn onder andere verkrijgbaar in vogel-, ster- en eendvorm. De ingenieuze boer werkt momenteel aan een machine om zijn Ice Blasters aan hoog tempo de lucht in te werpen. Dolle pret dus voor de sportschutters. Wordt vervolgd ...

Milieubox

Genetische manipulatie in Tanzania

Tanzania begint met de productie van genetisch gemanipuleerd katoen dat beter tegen rupsen bestand moet zijn. Tanzania is daarmee het zevende Afrikaanse land dat sinds kort aan genetische manipulatie doet. Men heeft bewust gekozen voor katoen en niet voor voedsel. Zo ontloopt men immers de moeilijke discussie over de gevolgen van genetisch gemanipuleerde gewassen in de menselijke voedselketen.

Himalayagletsjers veroorzaken tragedie

Door het smelten van de gletsjers van de Himalaya zullen gigantische overstromingen China, India en Nepal overspoelen. Dat voorspelt het WWF. Het waterpeil van rivieren als de Ganges, de Indus en de Mekong zal op dramatische wijze stijgen. Cynisch genoeg zal deze periode van wateroverlast gevolgd worden door een periode van schrijnend watertekort dat miljoenen mensen zal treffen.

Soldaten VS mogen meer vervuilen dan burgers

De Amerikaanse regering wil drie milieuwetten goedkeuren die milieuvervuiling door militairen zo goed als vrijpleiten. Vooral de luchtvervuiling door vlieg oefeningen zou soepeler behandeld worden. Amerikaanse milieugroepen reageren misnoegd. "De wetten laten het Pentagon gewoon toe onze lucht en ons water te vervuilen", zegt Karen Wayland van het Natural Resources Defense Council. Vorig jaar nog werden dezelfde wetsvoorstellen door het Amerikaanse Congres afgewezen.

Maak kennis met **MO***

Vraag uw gratis exemplaar aan via **info@mo.be** of **02 536 19 77**

MO* is je maandelijkse portie realiteitszin met
mondiale reportages en analyses die vertellen
wat elders verzwegen wordt.

Geen opgeheven vingertje, maar
de vinger aan de pols.

Geen doekjes,
wel weerhaakjes.
En daar is niet iedereen
even gelukkig mee.

Want de waarheid
kan pijn doen.

www.mo.be

* M O N D I A A L
M A G A Z I N E

BeauVent brengt de energie weer naar de mensen

Op zoek naar de windverkopers in Vlaanderen

Midden maart werden in de Diksmuidse deelgemeente Nieuwkapelle twee nieuwe windturbines gebouwd. Op zich is dat geen bijzonder feit, want in Vlaanderen steken er gelukkig met de regelmatig van een klok nieuwe windmolens de kop op. Hoe zit dat wind-energiewereldje in mekaar en vooral: hoeveel energie kunnen windmolens opleveren en volstaat dat om op termijn zowel de fossiele brandstoffen als de kernenergie naar de geschiedenis te verwijzen?

Op zich is de bouw van windmolens in Vlaanderen dus niet zo bijzonder meer, maar die in Nieuwkapelle zijn dat wél. En wel om twee redenen: het initiatief komt niet van een grote, commerciële groep en de molens zijn ook andersdan-de-andere. Milieurama mocht het ter plaatse even meebeleven.

Mooie wind

Het was zoals het ons aan de telefoon was voorspeld: in het biljartvlakke landschap van de Westhoek zie je de windmolens al van héél ver staan, en in het onooglijke Nieuwkapelle (300 inwoners, 147 postbussen) is de juiste straat vinden ook niet moeilijk. En dus vinden we Niko Deprez en Steven Camertijn van de cvba BeauVent in de slagschaduw van 'hun' windmolen. 'De Put' heet het project, naar de zandwinningplas in de onmiddellijke omgeving.

De eerste molen draait al 'vollen bak', de tweede nog niet. Lang kan dat niet meer duren, want bij onze aankomst is een technische ploeg druk doende om ook die tweede molen aan de praat te krijgen. "Ze hadden beloofd dat hij vandaag zou draaien, maar dat zal nog niet lukken," zegt Niko bij wijze van welkomstgroet. Echt groot zijn de molens niet, en dat heeft een logische verklaring. "We hebben geopteerd voor een nieuw model, het zijn de eerste molens van dit type in Vlaanderen," vult Niko's kompaan Steven Camertijn aan. "Ze komen uit Duitsland. Ze maken minder lawaai, zijn minder aan onderhoud en slijtage onderhevig en hebben een hoger rendement. De moderne molens leveren in vergelijking met de molens van vijftien jaar geleden trouwens allemaal een veelvoud aan energie op. Meer energie met minder maar grotere molens. Deze twee windturbines zijn goed voor een jaarlijkse productie van 4 miljoen kWh, wat een daling van 2,8 kton CO₂ oplevert. Hiermee kunnen we ongeveer 1150 gezinnen van stroom voorzien. Door een rationelere omgang met energie, waartoe BeauVent cvba wil aanzetten, kunnen meer dan 1400 gezinnen van de groene stroom

genieten. Dat is vier tot vijf keer meer dan het aantal inwoners van Nieuwkapelle. En zo produceren 300 vennoten in Nieuwkapelle energie voor 1150 gezinnen. Mooi toch?"

ZonnewinDT

We zijn echter niet voor die molens alleen gekomen. Het verhaal achter die molens interesseert ons veel meer. En dus duiken we een plaatselijk café in, waar de tongen pas echt los komen. Hoe een stelletje verbouwers tot zo'n project komt? "Net als Niko waren wij ons huis milieu- en energievriendelijk aan het verbouwen", zegt Steven. "We deden toen ook al mee aan initiatieven als de openhuizendagen van de BBL en zo," zegt Niko. "En na de isolatie, de zonnepanelen en de warmtepompen blijft de vraag: waar halen we onze elektriciteit? En dan begin je te dromen van een windmolen in de tuin en je confronteert je burens met die plannen. Misschien zijn ze wel geïnteresseerd om mee te doen. Maar zo'n kleine molen blijkt niet te betalen, en dan zoek je naar andere mogelijkheden. En dus staken we onze neus een eerste keer aan het venster van de windmolenbeweging en dan heb je snel door dat een coöperatieve één van de mogelijkheden is. En zo is het begonnen hé. Met Douwe, Steven, ikzelf, Wim Maris die in Klerken bezig was ... Steven was onze eerste vennoot. Hij heeft ons drie in 1999 samengebracht. In juni 2000 is dan de cvba BeauVent gesticht, de coöperatieve op zoek naar alternatieve energie. We zijn in Denemarken en Nederland gaan kijken en uiteraard kwamen we op onze zoektocht ook Eco-power tegen. En zo raakte de bal dus aan het rollen."

Het verschil tussen BeauVent en ZonnewinDT? "ZonnewinDT is in 2003 ontstaan, en dat is een vzw," zegt Niko. "BeauVent is de coöperatieve die energie produceert, ZonnewinDT zorgt voor informatie, organiseert cursussen ... Het is een infoloket. De cvba BeauVent geeft ook opdracht aan de vzw Zonnewindt om de 300 vennoten te informeren."

Informatie leidt tot brede steun

Niko Deprez: "Informatie is heel belangrijk. We hebben alle Nieuwkapellenaren uitgenodigd op een vergadering en hebben hen daar heel duidelijk gezegd: als jullie massaal tegen het project zijn, dan zetten we hier geen windmolens. Maar ze waren niet tegen, uiteindelijk zijn de mensen hier wel fier dat de molens in hun dorp staan. Natuurlijk was er eerst ongelooft. En ook onwetendheid, nogal wat mensen dachten dat we hier overal kabels moesten steken om de energie van de windmolens tot in de huizen te krijgen ... Je zag dat ook aan het aantal vennoten van onze cvba. Voor de bouw van de molens waren we met hooguit 50, sinds de bouw kwamen er 250 bij. En je mag ook niet vergeten dat het in deze regio niet makkelijk is om aandelen aan de mensen te verpatsen.

Ze zijn hier de historie van Lernout & Hauspie nog lang niet vergeten! Onze coöperatieve vennootschap is trouwens heel democratisch opgebouwd: elke vennoot heeft één stem, ongeacht het aantal aandelen dat zij/hij bezit. Pure investeerders tonen daardoor meteen een pak minder interesse: zij willen ook een vinger in de pap hebben."

"We konden trouwens niet alleen op de steun van de plaatselijke bewoners rekenen," vult Steven Camertijn aan. "Ook de stad Diksmuide staat uiteindelijk achter ons project en ook de plaatselijke afdeling van Natuurpunt steunt De Put ten volle. We willen op deze manier de energieproductie ook terug naar de mensen brengen. Zo worden ze zich veel meer bewust van hun energieverbruik en welke inspanningen het kost om die energie te produceren."

Rendabel

Het project De Put kost 1,9 miljoen euro. Dat is een bom geld, maar de mensen van BeauVent rekenen nauwelijks 10 jaar om die som terug te verdienen. En de molens hebben een levensgarantie van minstens twintig

jaar. Rendabiliteit is dus geen probleem. Hoe ver de ambities van BeauVent reiken? "Oh," zegt Steven, "voorlopig hebben we aan die twee molens wel genoeg. Al willen we graag nog wel meer doen, en dat hoeft niet meteen windenergie te zijn. BeauVent heeft trouwens al samen met Ecopower meegedaan aan aanbestedingen, zoals bij voorbeeld het windmolenproject langs de snelwegen."

"En daar ligt nu net het probleem voor de verdere ontwikkeling van de windenergie in Vlaanderen", valt Niko hem in de rede. "Vrijwilligers hebben vier jaar aan het dossier van Nieuwkapelle gewerkt. En dan hebben we geluk gehad dat we op zoveel steun konden rekenen, anders had ons project het wellicht nooit gehaald. Momenteel wordt nauwelijks 10 percent van de geplande projecten vergund. In Gistel zouden ook windmolens komen, maar ze krijgen geen vergunning. Er zijn

zoveel instanties die daarin hun zegje hebben: bij wijze van spreken moeten honderd ambtenaren allemaal in dezelfde richting kijken!

BeauVent is niet de enige in zijn soort. Nog tal van andere bedrijven, zowel grote als kleine, begeven zich op de markt van de windenergie. Onder andere Wasewind, Ecopower en Middelwind lijken qua aanpak en structuur heel sterk op BeauVent. Middelwind was de eerste coöperatie die erin geslaagd is om in Vlaanderen een windmolen neer te poten. Deze coöperaties kiezen alle vier voor een aanpak waarin de communicatie en de betrokkenheid van de burger centraal staan. Informeren, de voor- en nadelen van windmolens duidelijk maken, de burger bij de projecten betrekken en dan pas handelen. Uiteraard is dat de aanpak die wij als milieubeweging het meest kunnen smaken. Els Van Weert, saatssecretaris voor Duurzame Ontwikkeling en So-

ciale Economie riep Ecopower onlangs trouwens uit tot ambassadeur van de sociale economie.

Investeerdersmentaliteit

De andere spelers vertonen vaak een uitgesproken investeerdersmentaliteit: je hebt te maken met bedrijven en niet met mensen. NV Electrawinds bijvoorbeeld is puur investeren. Electrawinds heeft in Brugge het grootste windmolenpark in ons land opgetrokken. De zeven windturbines die in 2004 op het industrieterrein Herdersbrug werden gebouwd, voorzien ongeveer 10 000 Brugse gezinnen van groene energie. Dat Electrawinds minder communiceert en de burgers minder betreft dan coöperaties als BeauVent en Ecopower maakt hen niet alleen minder sympathiek, de aanpak zorgt ook voor meer weerstand en wrevel bij de burger. Om dit euvel op te vangen heeft

De molens van Nieuwkapelle (Diksmuide) zijn van een totaal nieuw type. Ze zijn kleiner, maken minder lawaai, verslijten minder snel en, vooral, ze leveren meer energie op.

Beauvent produceert niet alleen energie. Het is een coöperatieve die ook de plaatselijke mensen bij het project betreft. Daardoor worden de mensen zich opnieuw bewust van hun energieconsumptie. "Wij brengen de energie opnieuw bij de mensen."

Electrawinds de cvba Groenkracht opgericht. Zo kan de burger aandelen kopen in windenergie, maar van echte participatie is geen sprake. Bij Electrabel is iets gelijkaardigs aan de gang. Naar eigen zeggen heeft Electrabel in 2003 het aantal windmolenparken waarin het investeert verviervoudigd. Investeren doen ze dus wel, maar de

omwonenden betrekken is er zelden bij. Via EGPF (Electrabel Green Products Flanders) kan je wel obligaties kopen in windenergie, maar meer dan een financiële betrokkenheid is ook dat niet.

Aspiravi en de anderen

Drie andere grote spelers zijn Aspiravi,

Vleemo en Spe. Zij hebben allen hun stek gevonden in een havengebied: Aspiravi in Brugge, Vleemo in Antwerpen en Spe in Gent. Aspiravi NV (een gezamenlijk initiatief van de Vlaamse zuivere intercommunales) beheert meer dan 40 windturbines. Vooral in West-Vlaanderen boert Aspiravi goed. Met het windmolenpark op de oostelijke havendam van Zeebrugge (25 turbines) is Aspiravi immers goed voor één van de grootste projecten in ons land. Dat park op de oostelijke strekdam is al twintig jaar oud. Toen het in 1985 werd opgericht was het één van de grootste windenergieprojecten ter wereld. Aspiravi heeft ook op het industrieterrein Blauwe Toren in Brugge nog eens 7 turbines. Op datzelfde terrein heeft Groenkracht trouwens ook 2 windmolens. De windmolens hier werden allen gebouwd door Turbowinds. Turbowinds - erfgenaam van het in de jaren '90 teloorgegangene Windmaster - is de grootste (zeg maar 'enige') producent van windmolens in ons land en bouwt zowel kleinere windmolens van 34 meter als grotere modellen van meer dan 50 meter. In de Gentse haven investeert Spe (samen met Ecopower) in 11 windmolens langs het Kluizendok. Daarmee hoopt men zo'n 12 500 Vlaamse gezinnen van energie te voorzien. Eveneens in Gent heeft SPE Power aan de Ringvaart een grote stoom- en gasturbine. Vleemo (samen met het Nederlandse Nuon) heeft zijn oog dan weer laten vallen op de Antwerpse haven. Momenteel staan er in de Antwerpse haven nog maar een handvol windmolens, maar Vleemo wil er maar liefst 38 turbines neerplanten. De Vlaamse havens lenen zich natuurlijk goed tot het bouwen van windmolenparken. Men kent er immers niet de problemen die ontstaan bij het inplanten van molens in bewoond gebied.

Paddestoelen uit de grond

Echte voorlopers in windenergie waren Middelkerke, Hasselt, Halle en zeker Eeklo. De manier waarop Eeklo te werk is gegaan, verdient echt wel een pluim. Door uitvoerig te communiceren is de betrokkenheid van de burger in Eeklo sterk toegenomen. Dat heeft natuurlijk een positieve invloed op het milieubewustzijn van die burger, en dus ook op zijn energieverbruik.

Natuurlijk is er in Vlaanderen meer dan die vier gemeenten. Langzaam zien we overal in onze provincies heren der wel windmolens opduiken. Eind 2004 stonden er 77 windmolens over heel Vlaanderen, maar ondertussen blijft men natuurlijk niet stilzitten. Zo is Fortech samen met Wasewind bijvoorbeeld bezig met het Braemland-windpark langs de E17 in Kruibeke. Windenergie is bovendien nog maar recent aan een prille opmars begonnen en die kan hopelijk nog enige tijd voortduren. De weerstand bij de burgerbevolking wegnemen, is een cruciale sleutel voor de toekomst. Laat dat een raad zijn voor Electrains en Electrabel om de communicatie open te gooien!

Wat levert dat op?

We laten ons overzichtje van de Vlaamse markt voor wat het is en werpen ons op een heel belangrijke vraag: hoeveel elektriciteit halen we nu eigenlijk uit het waaien van de wind? Voor 2004 zijn er nog geen definitieve cijfers, maar er werden dat jaar wel ongeveer 95 000 groenstroomcertificaten toegekend aan windenergieprojecten. Dat is ongeveer 17% van alle certificaten die dat jaar zijn toegekend. Een groenstroomcertificaat wordt toegekend per 1000 kilowattuur elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen: zon, water, biogas ... In 2004 hebben we dus ongeveer 95 miljoen kilowattuur elektriciteit uit de wind gepuurd, niet echt een hoogvlieger. Uit cijfers van de

Beroepsfederatie van de Elektriciteitssector blijkt dat amper 0,2% van de totale elektrische energie uit windenergie komt. En dat terwijl er in Duitsland, Spanje en Denemarken regio's zijn die 100% van hun elektriciteit uit de wind halen! De cijfers in ons land zijn dus meer dan een beetje beschamend. Die zwakke cijfers mogen dan wel kaderen in een Europese trend, toch kunnen we bitter weinig begrip opbrengen voor de matige prestaties van ons land. Vaak ziet men windenergie als een verliespost: het zou meer kosten dan het opbrengt. Dat verklaart mee de terughoudendheid om in windenergie te investeren. Windenergie is echter helemaal geen verliespost! Dat bewijst het Oost-Vlaamse Eeklo. Daar verbruiken de 7 500 gezinnen jaarlijks ongeveer 26 miljoen kilowattuur elektriciteit. In Eeklo staan 3 windmolens van 1,8 MW en één windmolen van 0,6 MW. Zij leveren om en bij de 2.000 vollast-uren per jaar op, wat goed is voor zo'n 12 miljoen kilowattuur per jaar. Dat is dus een kleine helft van de 26 miljoen kilowattuur elektriciteit die de 7 500 gezinnen in Eeklo jaarlijks verbruiken. Lang niet slecht dus!

Eeklo volledig op eigen houtje

Er is echter nog meer. In Eeklo staat ook een verbrandingsoven (IVM) met een elektrisch vermogen van 3,5 MW. Natuurlijk zijn wij als milieubeweging niet echt tevreden met het verbranden van afval, maar nu de oven er toch staat kunnen we er maar beter ons voordeel

mee doen en er warmte uithalen. Die kunnen we dan omzetten in elektriciteit. De verbrandingsoven in Eeklo telt 5.000 vollast-dagen per jaar en levert dus 17,5 miljoen kilowattuur per jaar. Als we die 17,5 miljoen van de verbrandingsoven optellen bij de 12 miljoen die van de windmolens komt, dan levert dat 29,5 miljoen kilowattuur per jaar op. De gezinnen hebben nood aan 26 miljoen kilowattuur en dus kunnen we concluderen dat voor het huishoudelijk energieverbruik in Eeklo nu al volledig wordt geput uit hernieuwbare bronnen. En dan spreken we nog niet over de besparingen die een degelijke isolatie van de huizen, een consequentere mobiliteit en zoveel andere kleine ingrepen kunnen opleveren.

Minder CO₂ en meer centen

Niet enkel milieu, maar ook de geldbeugel heeft baat bij het gebruik van windmolens. Zo krijgt Eeklo een aardige financiële vergoeding voor de gronden waar de windmolens staan. Daarnaast zorgt de verminderde uitstoot van CO₂ ook voor een stevige financiële ruggesteun, want de gemeenschap moet immers 10 € per ton CO₂ betalen. Gemiddeld wordt ruim 330 gram (1/3 kg) CO₂ uitgestoten per kilowattuur elektriciteit die we verbruiken. Vermenigvuldigen we de 26 miljoen kilowattuur die de gezinnen in Eeklo aan elektriciteit verbruiken met 1/3, dan komen we zowat aan 8 miljoen kilogram CO₂. Eeklo spaart dus maar liefst 8 000 ton CO₂ uit, gezien de stad die elektriciteit op milieuvriendelijke wijze genereert. Dat betekent dat Eeklo 80 000 € per jaar op zak steekt. Virtueel althans, want het is natuurlijk het Vlaams Gewest dat 80 000 € per jaar uitspaart aan aankoop van emissierechten in het buitenland ... Minder CO₂ en meer centen, wie wil daarvoor niet tekenen? Bovendien kunnen we ons elektriciteitsverbruik en verwarmingsverbruik halveren. Dat is heel goed mogelijk door onder andere beter te bouwen en te isoleren en natuurlijk ook door de burger te sensibiliseren. Een gehalveerd elektriciteits- en verwarmingsverbruik levert in Eeklo al 240 000 € per jaar op. Ze kunnen daar dan immers 24.000 ton minder CO₂ uitstoten. Voor de verwarming van de gezinnen

zal er immers geen 40 000 ton, maar slechts 20 000 ton uitstoot zijn. En de 8 000 ton CO₂ uit het elektriciteitsverbruik wordt 4 000 ton. Samen geeft dat 24 000 ton minder uitstoot en 240 000 € opbrengst.

Meer dan wind alleen

Windenergie is heel erg nodig, maar lang niet in alle gevallen. De milieubeweging hanteert een zogenaamde trias energetica, en daarin staat het rationaliseren van het energieverbruik bovenaan. We moeten het energieverbruik absoluut verminderen. Dat kan door isoleren, spaarlampen, het vermijden van airconditioning en andere maatregelen. Energie sparen is immers het goedkoopst én het milieuvriendelijkst. Na het rationaliseren volgt het stimuleren van de hernieuwbare energiebronnen. En dat is veel meer dan alleen windenergie. Zonne-energie

komt daarbij helemaal bovenaan. Zonnepanelen en fotovoltaïsche cellen storen niemand. Zowel passief (het huis naar het daglicht oriënteren) als actief (via fotovoltaïsche cellen en zonnecollectoren) moeten we dus veel meer uit de zon halen.

Pas wanneer je met zonne-energie niet rondkomt, komen wind- en waterkracht in het vizier. Windmolens kunnen immers onaangename neveneffecten hebben – slagschaduw bij voorbeeld – die bij zonne-energie niet optreden.

En wanneer al dat sparen en al die alternatieven nog niet volstaan, vallen we nog heel even terug op ... het efficiënt gebruiken van fossiele brandstoffen (steenkol, aardolie, gas).

Ook zon in Eeklo

Ook in Eeklo beseft men dit al langer. Aanvankelijk was het trouwens de idee om op het voetbalstadion fotovoltaï-

sche cellen te plaatsen, maar toen dat te duur bleek, is men overgeschakeld op de windmolens. Daar heeft men het echter niet bij gelaten, want inmiddels heeft Eeklo elders wel fotovoltaïsche cellen geplaatst en het haalt daaruit toch zo'n 7 200 kilowattuur elektriciteit per jaar. Dat is geen gigantische hoeveelheid, maar het toont wel aan hoe in Eeklo de reflex leeft om steeds naar het ecologische aspect te kijken als het op energie aankomt. Een reflex die wij natuurlijk sterk weten te waarderen. Vandaar ook dat Eeklo gerust model mag staan voor andere gemeenten in Vlaanderen!

Steven Lepez

derdejaarsstudent communicatiebeheer-journalistiek

Stef Boogaerts

hoofdredacteur Milieurama

foto's: M.D. BeauVent cvba & Heidi Gelders (Mana)

Cursiefje

STEM VOOR STEMLOZEN

Op de 25e Romerodag in Brugge (maart 2005, 25 jaar geleden werd in San Salvador, El Salvador, bisschop Romero neergeschoten) las ik samen met de andere dichters van de Lappersfort Poets Society Paul Demets, Peter Holvoet-Hanssen en Peter Theunynck gedichten voor op de markt. We zijn al een tijdlang vooral internetterig druk bezig met een en ander. Soms verschijnen we ergens in levende lijve. Diverse andere verenigingen, die stem wilden geven aan stemlozen, traden daar ook op. Wij, de dichters (waar ook jeugdacteur Linda Van Mieghem bij hoort, en de dichter Luuk Gruwez) engageren ons voor het behoud van o.a. het Lappersfortbos. We zijn tegen kappers, weet u wel. Begrijp ons niet verkeerd. Onze aanwezigheid kaderde in de Romeroherdenking. Het onderliggende en overkoepelende gedachtegoed is namelijk hetzelfde. Dat stond verwoord in een inleidende tekst op de bijhorende brochure. In enkele notendoppen: voor inhoud, tegen vorm en formalisme. Voor denken, tegen klakkeloosheid. Voor zingeving, tegen de neoliberale brood-en-spielenmentaliteit. Voor euroregiobewustzijn, tegen verstikkend globalisme. Voor actie en woord, tegen verzuring en moord. Voor een duidelijk hoorbare stem in naam van vele stemlozen. Tegen competities op eender welk terrein, want competitie impliceert een winnaar en veel verliezers: weg met 'de eerste, de beste, de snelste, ...'. De stem van de dichters werd die namiddag af en toe gesmoord door beiaardklanken en door het geronk van passerende motoren. Pasen was duidelijk niet veraf.

Wat ook niet veraf was, ondanks de woorden van de dichters en hun gedichten: de bijlen. West-Vlaanderen, de lage streek met de minste bossen van Vlaanderen, zal wellicht nog wat grondiger ontbost worden. Jammer. Aan bomen kun je nog wind en beweging aflezen. Mochten er geen bomen in het (stads)landschap meer zijn, dan merkte je alom stilstand, starheid. En dat is ongezond, want dat werkt verzurend. Nou, als u gewoon mocht kiezen, wat zou dat dan zijn? Geruis van boomkruinen of geraas van verkeer?

JORIS DENOO
Lappersfort Poets Society

Joris Denoo is docent Nederlands aan de Zuid-West-Vlaamse Hogeschool Katho en schrijver van onder andere poëzie, romans, essays, theater, cursiefjes, jeugdboeken ...
www.jorisdenuo.be

De Schelde is méér dan vuil water ...

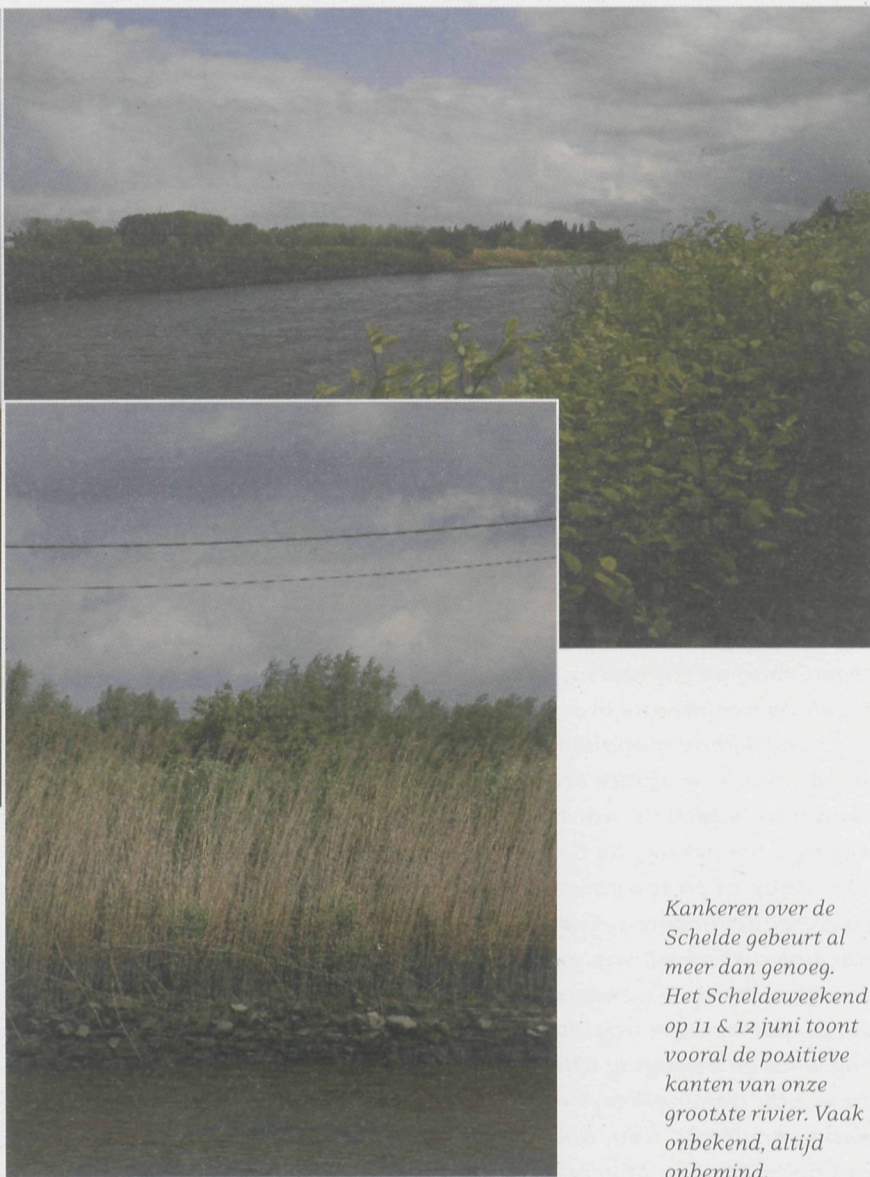
De Schelde staat volop in de belangstelling, maar dan gaat het vooral over de uitdieping ervan, vaak over de waterkwaliteit en soms ook over de natuurwaarden in de benedenloop. Via Proses wordt er momenteel ook werk gemaakt van al die aspecten: veiligheid tegen overstromingen, economische winst dank zij de uitdieping, en meer garanties voor de natuurwaarden. Daarover berichtten we in de voorbije Milieurama's al meermaals, en in een volgend nummer doen we dat zeker opnieuw.

Maar wie kent de Schelde echt? Wie weet waar ze vanuit Frankrijk België binnenkomt, wie weet welke weg ze vanuit Gent richting Antwerpen zoekt? En wie weet wat die Schelde en haar vallei onderweg allemaal te bieden hebben?

Met andere woorden: de Schelde, onze grootste rivier, is een nobele onbekende. Daar kun je snel verandering in brengen. Op 11 en 12 juni organiseren Belgische (WWF, BBL en Natuurpunt) en Nederlandse milieuverenigingen immers een heus Scheldeweekend. Honderden activiteiten laten je dat weekend kennismaken met alle aspecten van de Schelde. Wij geven je graag een voorsmaakje ...

De Schelde ontspringt te midden van de goudgele korenvelden in het Franse noordwesten. Bij haar passage in Gent is ze met een breedte van 50 meter al een kloeke rivier, al is dat nog klein bier bij de breedte van 5000 meter wanneer ze 160 km verder de Noordzee induikt! Even voorbij het bedreigde Doel wordt de Schelde immers een heuse deltarivier, met een veel-stro-

Kankeren over de Schelde gebeurt al meer dan genoeg. Het Scheldeweekend op 11 & 12 juni toont vooral de positieve kanten van onze grootste rivier. Vaak onbekend, altijd onbemind.

men-bedding en een wirwar aan geulen, zandbanken en slikplaten.

Uniek aan de Schelde is het komen en gaan van de Noordzee. Tweemaal daags dringt één miljard kubieke meter zout zeewater het Schelde-estuarium binnen, en dat laat zich voelen tot in ... Gent. Een unieke mengeling van zout en zoet water levert zo een 35 000 ha groot ecosysteem op dat ook naar Europese maatstaven een quasi unicum vormt!

Antwerpse haven: economisch bolwerk met plukjes waardevol groen

Het landschap in het langgerekte havengebied tussen Antwerpen en de Nederlandse grens staat bol van de contrasten. En juist die contrasten vormen de charme van dit gebied, waar industrie en natuur op sommige plaatsen haast broederlijk samengaan ... Aan de skyline doemen industriële installaties met rookpluimen en brandende fakkels op. Op de voorgrond baant een zeereus zich een weg naar een van de talrijke havendokken. Kluten, wulpen en tureluren zoeken bij laag water schijnbaar ongestoord hun kostje bij elkaar in de modderige slikken en zandplaten. Bij vloed zoeken ze hun toevlucht op de hogergelegen schorren. Enkel planten bestand tegen regelmatig een fors snuifje zout, zoals zeekraal en zee-aster, weten hier te overleven. Want bij springtij - tweemaal per maand - gaan ook die schorren onherroepelijk kopje onder ... Het is voor de milieubeweging een voortdurend aandachtspunt om er over te waken dat de natuur in de regio dat bij de verdere ontwikkeling van de haven niet definitief doet ...

Langs weidse polders van Antwerpen naar Rupelmonde

Stroomopwaarts stroomt de Schelde verder langs Antwerpen. 19de eeuwse foto's tonen hoe de Schelde tot in vele pittoreske binnenhaventjes (Sint-Jansvliet, Koolvliet ...) diep in de binnenstad doordrong - tot haast aan de voet van de O.L.V.-kathedraal, de grootste gotische kerk van de lage landen. Al lemaal weg de charme, in de twintigste eeuwse stad was de auto baas ... Van op de uitkijktoren aan het Noordelijk Eiland - een opgespoten eiland, geprangd tussen het Zeekanaal

en de Rupel - is het nog wel genieten van een weids uitzicht over de polders van Kruibeke. Dit gebied wordt momenteel ingericht als een gecontroleerd overstromingsgebied voor de Zeeschelde. Veiligheid staat hierbij voorop, maar deze ingreep heeft nog andere troeven: de ontwikkeling van nieuwe natuur, toegankelijk voor wandelaars en fietsers.

In Rupelmonde vind je de enige overgebleven getijdenmolen (1517) van Vlaanderen. Bij vloed stroomde de spaarvijver vol water, dat bij eb het waterrad aandreef en zo zorgde voor rogge- en tarwemeel voor het dagelijkse brood.

Van Rupelmonde naar Dendermonde

De unieke en zeldzame zoetwaterschorren op de Scheldeoevers herbergen een schat aan ecologische waarden. Brede rietkragen en wilgenbosjes staan op tijd en stond in het water. Bij springtij staan de wilgenbomen zelfs tot aan hun kruin in het Scheldewater. Bij laag water scharrelen vogels in de onbegroeide modderslikken naar voedzame wormen en kreeftjes. Op een boogscheut van de Schelde vinden vleermuizen een winterverblijf in het Fort van Steendorp (Temse), ooit een vooruitgeschoven post van de fortengordel rond Antwerpen.

Verder stroomopwaarts getuigen scheepswerven in Baasrode van de rijke geschiedenis van de Vlaamse scheepsbouw sinds 1770. Toen werden schepen nog volledig uit hout vervaardigd, maar geleidelijk aan deden metaal én de automatisering hun intrede in de scheepsbouw. Eind 19de eeuw lieten machines uit Engeland toe om elke week een schip af te werken. Het schilderachtige landschap van de Vlassenbroekse Polder - vóór de indijking nog een gebied met uitgestrekte rietvelden en broekbossen - blijft een magische aantrekkingskracht uitoefenen op dichters, schilders, musici en ... wandelaars, fietsers en natuurgenieters.

Ruimte voor water?

Ter hoogte van Wetteren liggen de Kalkense Meersen, veilig geborgen in een oude meander van de Schelde. Deze uitgestrekte weilanden zijn doorspekt met een wirwar aan sloten en beken en

het gebied staat 's winters al eeuwenlang blank. Al blijft het waterpeil hier een voortdurende twistappel tussen natuurbeschermers en landbouwers. En ondanks het feit dat die eersten een hele rist beschermingen - inclusief Europese - aan hun zijde hebben, winnen zij niet altijd het pleit. Gelukkig blijven de water- en weidevogels het gebied opzoeken, uiteraard vooral op die percelen die beheerd worden door Natuurpunt vzw. En in de zomer is het genieten van een ongekende bloemenpracht op de vochtige hooilanden. Het recht op water dat de Kalkense Meersen te vaak wordt ontzegd, geniet de Gentse binnenstad wel. Al is ook dat heel recent, want pas enkele decennia geleden werd de Schelde gedempt om plaats te maken voor de ... auto. Dat de samenvloeiing van Schelde en Leie aan de 'Portus Ganda' in ere wordt hersteld, is overigens niet alleen voor de natuur een goede zaak. Watertoerisme en flaneren langs de kade zijn belangrijke nieuwe troeven om de stad leefbaar en aangenaam te maken.

Niet alles goud wat blinkt ...

Niet min natuurlijk, wat die Schelde aan fraais te bieden heeft. Maar zoals het zo vaak het geval is - zeker wanneer we over natuur en milieu praten - is het niet al goud wat blinkt. De waterkwaliteit van de Schelde is beter, maar nog lang niet goed. De havenuitbreiding levert compensaties op voor natuur, maar alleen omdat het ook heel veel natuur kost. En omdat die compensaties nu eenmaal verplicht zijn, wil de Vlaamse regering de Europese Commissie niet op haar dak krijgen. Alleen wanneer waterkwaliteit, natuur, landschap en een zo natuurlijk mogelijke Schelde belangrijke pijlers van het beleid worden, kan de Schelde haar aantrekkingskracht behouden. En dat is natuurlijk een voorwaarde om het toerisme in de regio op peil te houden. Economie is immers veel meer dan brandende schouwen in de donkere havenlucht ... Dat willen we tijdens het komende Scheldeweekend heel graag in de kijker zetten!

● **foto's: Heidi Gelders**

Strooizout schaadt het milieu

Het gebruik van strooizout is schadelijk voor het milieu. Dat bevestigen recente Amerikaanse onderzoeken. Het zout is zeer schadelijk voor bomen en sommige mineralen verdwijnen erdoor uit de bodem. Bovendien blijkt het zout in de VS zeer in trek bij herten en elanden wat de veiligheid in gevaar brengt van zowel de dieren als de autobestuurders. Andere diersoorten, vooral amfibieën, blijken dan weer een hevige hekel te hebben aan het zout. Ze durven bestrooide wegen niet over te steken, waardoor ze van andere soortgenoten afgesneden raken. De VS strooit jaarlijks meer dan 13 miljoen ton zout op zijn wegen.

Natuurlijk pleiten de onderzoekers niet voor spekgladde wegen, maar alternatieven zijn duidelijk nodig voor de veiligheid van milieu en autobestuurder. Het is al langer geweten dat strooizout zeer veel schade toebrengt aan de wegen en daardoor autobestuurders in gevaar brengt. Sinds kort gebruiken de Vlaamse strooien diensten dan ook een ander soort zout. Hoe dan ook: strooizout is 'nasty stuff', zegt geoloog Douglas Wilcox.

Friesen kunnen handen niet thuishouden

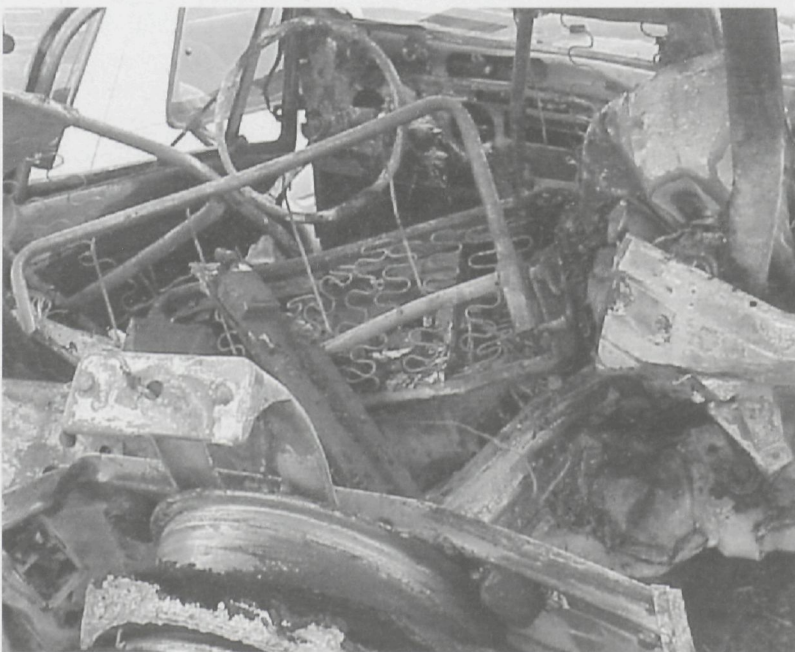
Ondanks een Europees verbod op het rapen van kievitseieren, zijn de Friesen bij het krieken van de lente weer aan het jagen geslagen. In Friesland is het een eeuwenoude traditie om kievitseieren te rapen. Wie daarbij als eerste een ei vindt, haalt stevast de voorpagina van vele Nederlandse kranten. Sinds kort heeft een Friese rechtbank het jagen op de gespikkelde eitjes nochtans verboden waardoor het verbod voortaan over heel Europa geldt. Het voortbestaan van de kievit staat al geruime tijd op de helling. Want in tegenstelling tot wat algemeen wordt gedacht, gaat de kievit in West-Europa haast overal achteruit - in Friesland nog meer dan elders. Zelfs wanneer niemand eitjes zou rapen, zou het aantal kieviten jaarlijks dalen met 1%, zegt Vogelbescherming Nederland. Gerard Roelofs, die in zijn jeugd jaren wel honderd eitjes per seizoen bijeen scharrelde, denkt dat het verbod de kieviten niet ten goede zal komen. Als de zoekers eitjes vinden, nemen ze er één mee en markeren ze de plek, zegt hij. Door ze te markeren, weet de boer waar hij moet uitkijken wanneer hij aan het maaien gaat. "Als wij niet mogen rapen, zullen we ook niet meer markeren", verklaarde Roelofs in het Nederlandse magazine Vrij Nederland.

De leugen der plantages houdt aan

"Business and nature in harmony" is de leuze van het Zwitserse Prime Forestry dat in Panama teakplantages cultiveert. Veel van die harmonie blijkt echter zoek, want het promoten van monoculturen (zoals de teakplantage) is een bedenkelijke zaak. Zowel ecologisch, sociaal als financieel wegen de negatieve effecten meer door dan de positieve. Prime Forestry gaat er bovenal prat op dat het meehelpt om de Kyotonorm te halen. Teak zet CO₂ om in koolstof. Als men berekent hoeveel CO₂ er omgezet wordt, kan dit resulteren in emissierechten die verhandeld kunnen worden. Teakplantages wekken echter enkel de schijn CO₂ te verminderen. In werkelijkheid komt daar weinig van in huis. Veel CO₂ komt immers vrij bij het hakken en het transport van dat hout? Om maar te zwijgen van de investeringen in infrastructuur die zo'n teakplantage vereisen. Een heel bedenkelijke zaak dus, maar Prime Forestry ziet er geen graten in. Economisch is zo'n plantage immers heel lucratief. De harmonie in het geldbeugeltje zal zeker toenemen, maar voor de natuur ziet de situatie er minder rooskleurig uit.

Auto's recyclen, de natuur respecteren

Een nieuwe Europese richtlijn die de recycleerbaarheid van auto's en auto-onderdelen moet reguleren, heeft het levenslicht gezien. Bij de stemming waren nagenoeg alle europarlementariërs het unaniem met de nieuwe richtlijn eens. Volgens de nieuwe richtlijn mogen sommige auto-onderdelen helemaal niet meer hergebruikt worden. Het gaat hier - nogal evident - om airbags, gordels en ook om onderdelen die de CO₂ uitstoot moeten tegengaan. Daarnaast zegt de nieuwe richtlijn dat autoconstructeurs ervoor moeten zorgen dat 85% van de materialen die ze in hun auto's stoppen recycleerbaar of hergebruikbaar is. De meeste autoconstructeurs voldoen momenteel al aan die 85%, dus veel weerstand komt er niet uit de sector. Toch hoort men hier en daar opduiken dat de kostprijs van de auto's door de nieuwe richtlijn omhoog zal gaan. Als de autoconstructeurs nieuwe inspanningen zouden moeten doen om de richtlijn na te leven, dan bestaat natuurlijk de kans dat ze een deel doorrekenen naar de klant.

Chinese nood aan hout bedreigt milieu

De immense economische opmars van China vormt nieuwe bedreigingen voor het milieu. Zo heeft het land plots nood aan heel veel hout en dat mogen andere landen bekopen. In China geldt, na hevige overstromingen in het verleden, een strenge regeling voor het hakken van hout. China moet dus veel hout invoeren en dat gebeurt niet altijd volgens het boekje. Volgens het WWF blijkt illegaal gekapt hout erg in trek in China. Nieuwe maatregelen om het illegale houthakken tegen te gaan, zijn dan ook gewenst. In 2003 voerde China 42 miljoen kubieke meter hout in. Dat was vooral afkomstig uit Maleisië, Indonesië en Rusland. Tegen 2004 zal China volgens het WWF maar liefst 125 miljoen kubieke meter hout invoeren. Een verdrievoudiging dus. Toch is er ook positief milieunieuws vanuit China. Het land heeft onlangs strengere, ecologische voorwaarden aan zwaar vervuilende fabrieken en centrales gesteld. Fabrieken die niet aan de voorwaarden voldoen, worden gesloten. Dertig grote infrastructuurprojecten werden al opgeschort.

Broeikasgassen doden miljoenen Afrikanen

Het massale gebruik van hout als brandstof in Afrika zal catastrofale gevolgen hebben. Niet enkel zal het de klimaatverandering aanwakkeren. Het verbranden van hout zal ook miljoenen Afrikanen de dood in jagen. Dat blijkt alvast uit een studie van de Berkeley University in Californië. Als de Afrikaanse gezinnen zo massaal hout blijven verbranden, dan zal tegen 2050 6,7 miljard ton extra broeikasgas in de atmosfeer belanden. Daardoor zullen longziekten steeds hardnekkiger komen opzetten in Afrika met - zo beweert althans professor Kammen - 10 miljoen voortijdige sterfgevallen de komende 25 jaar. Het is duidelijk dat elk continent moet bijdragen aan het tegengaan van de klimaatverandering. Armoede en ecologie gaan echter zelden goed samen. Vandaar ook dat het bijzonder moeilijk is voor Afrika om het tij te keren. Als Afrika zou kunnen overschakelen op fossiele brandstoffen, zou dat de dioxine-uitstoot sterk verminderen. Maar die fossiele brandstoffen zijn natuurlijk zo duur, dat ze voor de meeste Afrikaanse gezinnen onbetaalbaar zijn. Overschakelen op houtskool is misschien een ander alternatief, maar daardoor zou de uitstoot van broeikasgassen dan weer ongeveer verdubbelen. Een echt alternatief kan je zoiets natuurlijk niet noemen.

Milieubox

Zwoegen, paren of sterven

Een vrouwelijke dwerguil heeft 150 mijl afgelegd om met een mannetje te paren. De lange vlucht over de Sonoran Desert had echter niets met romantiek te maken. De Amerikaanse dwerguilen zijn immers met uitsterven bedreigd en mannetjes zijn schaars. Arizona telt slechts 18 mannelijke dwerguilen. Toch zien sommige biologen lichtpunten. Als de uil zo ver kan vliegen, moet die wel zeer sterk zijn en kan hij misschien nieuwe plaatsen vinden om een nieuwe populatie uit te bouwen.

Enquête tegen luchtvervuiling vliegtuigen

De Europese Commissie peilt in een enquête op het internet naar wat de Europeanen denken over de luchtvervuiling door het vliegverkeer. De commissie wil de resultaten van de enquête deze zomer vertalen in een nieuwe strategie. In de EU is de uitstoot van CO₂ door vliegtuigen sinds 1990 met bijna 70% toegenomen. Twee vluchten van Londen naar New York stoten evenveel CO₂ uit als een gemiddelde personenwagen in de EU gedurende een jaar.

Kwik maakt dom en arm

Baby's die in de baarmoeder aan te veel kwik worden blootgesteld, zijn dommer. Het kwik, dat vooral door het eten van vis in de mens belandt, kan leiden tot een verlies van meer dan 20% van het IQ. Dat blijkt althans uit onderzoeken van het Amerikaanse Mount Sinai Center for Children's Health. De VS verliest volgens het Mount Sinai Center jaarlijks 8,7 miljard dollar door het kwik.

Op zoek naar onze eigen wortels

Milieubeweging bijna een eeuw oud

Achteromkijken, we doen het als milieubeschermers zelden. En dat is ook heel logisch – milieubescherming is tenslotte bij uitstek op de toekomst gericht. En toch kan het zo af en toe ook geen kwaad om even terug te kijken in de geschiedenis, want daar liggen toch onze roots. De echte wortels van de West-Europese milieubeweging liggen inmiddels al bijna een eeuw achter ons. Wij zijn vandaag vooral geïnteresseerd in wat er zich in de woelige jaren zestig en zeventig op milieuvlak afspeelde. Want toen kende de begin vorige eeuw ontstane beweging zowaar een hergeboorte ...

Het echte begin situeert zich dus in het begin van de vorige eeuw, in de nasleep van de ons onder andere uit literatuur en schilderkunst bekende romantiek. In Nederland leidden de plannen om het Naardermeer vol te storten met het huishoudelijk afval van het naburige Amsterdam tot de oprichting van de Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten – vandaag kortweg Vereniging Natuurmonumenten. Aan de basis van die vereniging – die net dit jaar honderd jaar bestaat – lagen onder anderen de onderwijzers Eli Heimans (1861-1914) en Jac. P. Thijsse (1865-1945), die vandaag wellicht nog het bekendst zijn als oorspronkelijke auteurs van de naar hen genoemde flora. Bij vorige generaties roept Jac P. Thijsse ongetwijfeld ook de herinnering op aan de legendarische Verkade-albums. Vandaag lopen we als Vlaamse milieubeweging, althans in grootte, ver achter op de Nederlandse. In die beginperiode moesten wij echter niet onderdoen voor onze noorderburen, want ook bij ons – zelfs zonder een bedreigd Naardermeer – roerde er in die periode wat.

Esthetische periode

“Die voor ons stedelingen ongeken- de stilte, die sombere eenvoud van kleur en lijn, dat oneindig vergezicht, waar hemel en aarde zich raken, dat ongeken- de vrije gevoel, geen gebaande we- gen, niemand die u dwingt langs daar zult ge gaan, dat eeuwig verlangen verder te doelen, Men denke niet aan de Heide zoals het nu geworden is...” “Ik begon nu ook al te merken hoe het

natuurschoon overal hoe langer hoe meer verzwond ... Met hem, die nu mijn echtgenoot is, besprak ik de toestand. Mochten wij lijdzaam toezien? Ons ver- zetten maar hoe? Een vereniging, een beweging op touw zetten ... De gedachte was uitgesproken, nu uitvoeren”. Dat zijn de woorden van pianiste Ca- therina (‘Käthe’) Bonefske. Samen met haar man Oscar Delaunois was ze één van de bezielers van de eerste natuurvereniging in Vlaanderen: de Vereniging tot behoud van natuur- en stedenschoon. De vereniging werd in 1910 opgericht en telde bij aanvang 150 leden. Een groot gedeelte daarvan waren kunstenaars, geïnspireerd door de romantiek. Ten bewijze: de stich- tingsvergadering werd voorgezeten door de bekende letterkundige Lode Baekelmans, de eerste co-voorzitter, advocaat Arthur Cornette, werd later hoofdconservator van het Antwerpse Museum voor Schone Kunsten. Esthe- tische bekommernis was hun belang- rijkste drijfveer. Tijdens de eerste jaren stond de strijd voor het behoud van de Kalmthoutse Heide en de Zeeduin- en centraal. Het jaarlijkse lidgeld bedroeg toen 1 frank ...

Vlaamse ontvoogding

Zo begon het dus in Vlaanderen. Waarom het in Nederland snel zo’n vaart liep en bij ons niet kent velerlei verklaringen. Nederlanders zijn geen Vlamingen, katholieken geen protes- tanten, laat staan calvinisten – het verschilt een flinke scheut in menta- liteit. En bovendien bleef Nederland

grotendeels gespaard van de Eerste Wereldoorlog, die in Vlaanderen zowel maatschappelijk als bouwkundig on- herroepelijke sporen naliet. Wij hadden na die verwoestende Groote Oorlog wel wat anders om handen dan ons om zeldzame plantjes en rare vogeltjes te bekommeren.

Ook niet onbelangrijk: in die periode en deels uit het puin en de loopgraven van die oorlog stond een beweging op die de Vlaamse ontvoogding tot hoofd- doel had. En zo waren de progressieve intellectuelen in Vlaanderen bezig met de Vlaamse zaak, terwijl hun Ne- derlandse collega’s zich vrijelijk met milieubescherming konden bezighou- den. De kloof tussen beide lage landen aan de Noordzee werd door al deze factoren zo groot dat we ze nooit meer zouden dichten. Ook vandaag nog heeft Natuurpunt, onze grootste vereniging, ‘slechts’ een kleine 60 000 leden, ter- wijl grote broer Natuurmonumenten in Nederland er bijna een ... miljoen heeft.

Studie en bescherming ‘der vogelen’

Toch lag het groene wereldje ook in Vlaanderen niet helemaal stil, want nog voor de Tweede Wereldoorlog zagen nog enkele verenigingen het levenslicht. Zo was er het Belgisch Verbond tot Bescherming der Vogelen (1937) – het huidige Vogelbescherming. Die vereniging werd gedreven door een ethisch gevoel en sloot nauw aan bij de dierenbeschermingsorganisaties. De in 1934 opgerichte Wielewaal, toen nog de ‘Antwerpsche vogelliefhebbers’,

voerde dan weer volkseducatie hoog in het vaandel. Aandacht voor de bescherming van vogels kwam pas jaren later. En toen die bescherming van vogels in het begin van de jaren '50 leidde tot meer aandacht voor de biotoop waarin ze vertoeven, zetten enkele Wielewaalers zich rond de tafel om alweer een nieuwe vereniging te stichten: de Belgische Vogelreservaten, later omgedoopt tot de Belgische Natuur- en Vogelreservaten, de oermoeder van het latere Natuurreservaten vzw, dat enkele jaren geleden met de Wielewaal tot Natuurpunt fuseerde.

Tot de jaren '40 kwam de natuurbescherming in Vlaanderen dus maar moeizaam van de grond. De overheid was niet bereid de natuurbeweging te ondersteunen. De verenigingen waren ook niet erg niet geneigd om samen te werken. Elk had zijn terrein. En bovendien bleef een flink deel van de Vlaamse intellectuelen nog steeds benomen door een andere strijd, die voor de ontvoogding van Vlaanderen. Merk daarbij ook op dat de Vlaamse strijd zich pas echt verbrandde met de collaboratie tijdens de Tweede Wereldoorlog, tot dan was Vlaming zijn ook voor intellectuelen absoluut geen schande.

Periode van verwetenschappelijking

De jaren nadien, '50 en begin '60, worden door Herman Delaunois getypeerd als de jaren waarin wetenschappelijke studies een belangrijke rol gaan spelen. In die jaren werd ook de basis gelegd van enkele belangrijke natuurbeschermingsverenigingen: de reeds vernoemde Vereeniging Belgische Natuur- en Vogelreservaten (1951), het Centrum voor Natuurbeschermingseducatie (1965) en de Belgische Jeugdbond voor Natuurstudie (1959), die in 1983 tot Jeugdbond voor Natuur en Milieu (JNM) fuseerde met de tien jaar later gestichte Wielewaaljongeren. In 1952 werd ook een eerste poging ondernomen om zich te groeperen in het Nationaal Verbond voor Natuurbescherming. Echte structurele samenwerking kwam er echter pas negentien jaar later, met de oprichting van de in oorsprong nationale koepel Bond Beter Leefmilieu.

De sociale periode

1971 was het toen, niet toevallig slechts enkele jaren na het legendarische jaar 1968. Vanuit de Verenigde Staten, waar opnieuw kunstenaars als folksinger Pete Seeger in 1969 met hun Clearwater-boot op de Hudson River protesteerden tegen de watervervuiling, waaide de 'moderne' beweging over naar Europa. Romantiek en weten-

De jaren zestig liidden een nieuwe periode in voor de milieubeweging. Na een romantische benadering van landschappen en monumenten en de inzet voor het behoud van natuurgebieden kwamen nu ook milieuthema's op de agenda. Met protestacties en betogingen als gevolg.

schappelijke achtergrond werden gro-
tendeels aan de kant geschoven voor
ludieke acties en luide protesten. Wat
denk je bij voorbeeld van dit lied uit die
periode ...

*Politiekers zonder kop
en betonmagnaten
die wilden een A24
voor hun eigen baten*

*Blaas de bruggen op
die ons verbinden
met corruptie en geweld
verbrand de bruggen,
de bruggen die ons binden
aan de wetten van het geld*

*Misdaad tegen de natuur
en tegen hen die erin leven
wordt niet bestraft, wie protesteert,
wordt door 't gerecht gedreven*

Dit klinkt heel anders dan de romanti-
sche woorden van Catherina Bonefske.
Het is een protestlied van Schokkentee-
res, tegen de aanleg van de A24 die het
Limburgse landschap zou doorkruisen.
Tenminste, dat waren de plannen in het
begin van de jaren zeventig. Het plan
en de manier waarop de politici de A24
door ieders strot poogden te rammen,
stuitte op enorm protest. Tienduizen-
den manifestanten kwamen op straat
en kregen daarbij de onvoorwaardelij-
ke steun van journalist Herman Sour-
bron bij het Belang van Limburg. Die
ging in zijn krant tegen de A24 tekeer
op een manier die we ons vandaag nog
nauwelijks kunnen indenken ... Samen
met het verzet tegen de A8 in het Pajot-
tenland en de A9 in de Vlaamse Arden-
nen, vormde dat verzet tegen de A24
het 'anti-autostrade front'.

Grote sprong

Was er nu een nieuw soort natuurbes-
chermer opgestaan? Totaal los van de
vroegere beweging? Een verschuiving
in de manier van actievoeren en van
thematiek was er alleszins. We schrij-
ven eind jaren zestig begin jaren zeven-
tig. Er werd met succes gemobiliseerd
voor de bescherming van het Peerdsbos
en tegen het chemiebedrijf Progil.
Ontelbare lokale en regionale vereni-
gingen en actiegroepen met de milieu-
problematiek als belangrijkste thema,
werden boven de doopvont gehouden.

De voorbije jaren regent het dan ook
jubilea van verenigingen die hun 25- of
30-jarig bestaan vieren. Met vaak nog
dezelfde mensen in hun midden - wat
grijzer, kaler en doorgaans ook wat
ronder dan toen ...

Tegelijk werden heel wat natuur- en mi-
lieuacties op gang gebracht en gedra-
gen door de al veel eerder opererende
natuurbeschermingsorganisaties. Her-
inner u in de jaren '70 de legendarische
stickerverkoopactie Pro Natura Belgi-
ca, waarvan de opbrengst onder andere
aan de aankoop van de Blankaartvijver
in Woumen-Diksmuide werd besteed.
De grote natuurbehoudsverenigingen
konden toen al buigen op een sinds
lang opgebouwde deskundigheid en
een goede interne organisatie en wa-
ren dus klaar voor de grote sprong. In
zekere zin maakten zij toen dus ook
een nieuwe start, de periode van snelle
groei kwam stilaan in zicht ...

Seveso

In de jaren zeventig stond natuurlijk
niet alleen de wieg van de moderne mi-
lieubeweging. Het is de periode van de
opkomst van de zogenaamde 'nieuwe'
sociale bewegingen in heel Europa:
milieu, vrede, noord-zuid ...
De milieuproblematiek groeide gaande-
weg uit tot een belangrijk maatschap-
pelijk thema. Enkele rampen zoals
de dioxineramp in Seveso in 1976,
het kernongeluk in de Amerikaanse
kerncentrale van Three Miles Island in
Harrisburg, de rampen met de olietank-
ers ... maakten de milieuproblemen
duidelijk zichtbaar. De alarmerende
wetenschappelijke rapporten en stu-
dies, met het rapport van de Club van
Rome op kop, voedden het milieube-
wustzijn. Er werden grote sensibilisa-
tiedcampagnes opgezet: het Europees
Jaar van de Natuurbescherming (1970),
de eerste Internationale Milieuconfe-
rentie in Stockholm (1972), Earth Day
(1970) ... Bij ons was de boomplantactie
van de BRT heel succesvol. Rond deze
sensibilisatieacties was er een grote
consensus. Natuurbeschermers, mi-
lieugroepen, gewestelijke overheid en
gemeenten werkten hand in hand.

Tessenderlo

Die consensus was echter slechts van
korte duur. De volgende jaren zouden

meer in het teken staan van hardere
acties. Tegen hinderlijke bedrijven,
tegen grootse infrastructuurwerken
en bouwprojecten ... Niet alleen eco-
logisch waardevolle gebieden moesten
beschermd worden. Het hele leefmilieu
werd bedreigd. In die jaren werd de
Verenigde Aktiegroepen voor Kernstop
(VAKS) opgericht, die tal van grote
betogingen opzette tegen het gebruik
van atoomenergie. Het was ook de tijd
van de actie tegen het duwvaartkanaal
Oelegem-Zandvliet, de opkomst van de
actiegroep Beter Leefmilieu Tessender-
lo die zich tegen de komst van Phillips
Petroleum verzette en zoveel andere
acties en actiegroepen ...

Lieve Vandeneede

bibliotheekverantwoordelijke BBL

Stef Boogaerts

hoofdredacteur Milieurama

Onze afspraak met de geschiedenis

Dit alles is inmiddels geschiedenis.
Die moet je koesteren, en voor de
milieubeweging is dat niet zo mak-
kelijk. We gingen op zoek naar de
archieven over die boeiende jaren
zestig en zeventig. Naar wat er
in die jaren gedacht, geschreven,
gefotografeerd en gedrukt werd.
En het was fijn om te merken dat
sommige verenigingen en pioniers
hun archief toch zorgvuldig be-
waarden. Maar een groot deel van
de geschiedenis vind je niet terug
op band of papier. Het zit in het
geheugen van de natuur- en milieu-
beschermers van toen. De geschie-
denis van onze beweging leeft dus
vooral voort in de hoofden van een
aantal historische protagonisten.
Meer info over de archivering van
het milieubewegingsarchief: Lieve
Vandeneede, 02 282 17 38, lieve.
vandeneede@bbvlv.be.

Energiemanagement in de onderneming

Duidelijkheid is onontbeerlijk als je als onderneming in duurzame energie wil investeren. En die duidelijkheid is soms ver zoek. 'Energiemanagement in de onderneming' wil klaarheid scheppen met een bondig antwoord

op zes vragen. Hoe ziet de elektriciteitsmarkt eruit na de liberalisering? Hoeveel elektriciteit verbruik ik? Moet ik mijn energieverbruik reduceren? Welke mogelijkheden heb ik om elektriciteit te besparen? Hoe kan ik gebruik maken van hernieuwbare energie en wat zijn de subsidiemogelijkheden? Ook voor wie geen onderneming leidt, is het boekje interessant om lezen. Je krijgt informatie over benchmarkconvenanten, over hoe je energie kan besparen, over de voor- en nadelen van de vrijmaking, over groenestroomcertificaten ... Met af en toe ook een praktijkvoorbeeld.

- **K. Moens e.a.**
Energiemanagement in de onderneming: een antwoord op de meest gestelde vragen over rationeel gebruik van elektriciteit in de KMO en de vrijmaking van de elektriciteitsmarkt in Vlaanderen. Brugge: Vanden Broele, 2004. 204 p.

De betegelde rivier

De vorm van de rivierlopen, het geheel van dieptes en ondieptes en de wijze waarop de rivier door het landschap slingert, kortom de morfologie van de rivier, is het centrale thema in 'De betegelde rivier'. Het boek volgt de Rijn doorheen Nederland en geeft uitleg bij de natuurlijke processen en het menselijke ingrijpen die samen de vorm van de rivier hebben bepaald. Het boek zoekt in op riviervakken, bodem, water, oeverwallen en beheerswerken. Korte intermezzo's met randinformatie en illustraties maken het boek aangenaam om lezen. Mooi boek over een van de aders die door het Nederlandse landschap slingert.

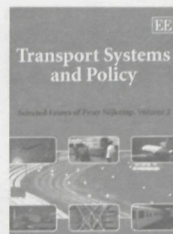
- **Wilfried Ten Brinke.**
De betegelde rivier: Bovenrijn, Waal, Pannerdensch Kanaal, Nederrijn-Lek en IJssel in vorm.

Transport Systems and Policy

Transport Systems and Policy is een bundel met essays van Peter Nijkamp, hoogleraar regionale economie aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Met deze bundel wil de auteur een overzicht bieden van nieuwe inzichten en kennis over transportsystemen. Kostenbatenanalyses, externe kosten, congestie, impact van infrastructuur op de economie, groei van luchthavens en transportbeleid, vormen het onderwerp voor de verschillende

essays. De economische invalshoek staat centraal. Interessant voor wie goed thuis is in het onderwerp en niet terugschrikt voor wiskundige formules en grafieken.

- **Peter Nijkamp.**
Transport Systems and Policy: Selected Essays of Peter Nijkamp, Volume 2. Cheltenham: Edward Elgar, 2004. 456 p.

EU-beleid voor landbouw, voedsel en groen

Wie inzicht wil krijgen in het EU-beleid voor landbouw, voeding en groen, kan zeker deze uitgave van de Wageningen Universiteit even ter hand nemen. Het boek is de opvolger van 'EU-landbouwpolitiek van binnen en van

buiten' en bevat bijdragen van verschillende auteurs uit overheid, wetenschap en bedrijfsleven. Landbouw en voeding zijn lang een zaak geweest van nationale bekommernis. De crisis in de jaren '30 en de voedselschaarste tijdens de Tweede Wereldoorlog waren hier niet vreemd aan. Het boek beschrijft de belangrijkste mijlpalen in de ontwikkeling van het EU-beleid voor landbouw, voedsel en groen. Daarnaast lees je over de institutionele kaders van het EU beleid: de Raad van de Europese Unie, de Europese Commissie, het Europees Parlement en het Hof van Justitie. Hoe gebeurt de besluitvorming? Wat is het budget? Wat is de rol van de landbouwsector in de WTO? Verder in het boek worden landbouw, groen en voeding apart onder de loop genomen. Wie graag meer leest over het onderwerp kan terecht op www.wau.nl/phlo/boekbeleid.htm.

- **EU-beleid voor landbouw, voedsel en groen: van politiek naar praktijk.** Wageningen: Wageningen Academic Publishers, 2005. 368 p.

Woonconcepten voor milieubelaste gebieden

Ruimte is schaars geworden. En met een schaars goed spring je efficiënt om. Dit kan door gebieden die voordien niet voor woningbouw geschikt leken, te herbekijken. Het gaat dan niet om milieubelaste locaties die ongezond of gevaarlijk om wonen zijn. Wel om locaties waar je te maken kan hebben met hinderlijk geluid, stof of stank. Hoe kan je zo'n milieu-aandachtszone nu aantrekkelijk maken? En welke maatregelen kan je tegen de hinder ondernemen? Het Milieukundig Onderzoek en OntwerpBuro Boom ontwierp een

methode die aan deze twee vragen tegemoet komt. De methode wordt

kort omschreven in het werkboekje. Achtergrondinformatie, wetgeving, literatuur en voorbeelden vind je op de begeleidende cd-Rom.

- **Kees Duijvestein, Maaïke Groen, Sleijsen Marieke.**
Woonconcepten voor milieubelaste gebieden: methode voor het ontwikkelen van woonconcepten om te bouwen in milieubelaste gebieden. Delft: Boom-Duijvestein, 2004. Met cd-rom.

Sociaal-economisch rapport Vlaanderen

Elk jaar brengt de Serv een lijvig rapport uit waarin aan de hand van enkele belangrijke indicatoren de sociaal-economische prestaties van Vlaanderen worden gepresenteerd. Deze gegevens worden telkens gesitueerd in een internationale context. Het boek start met een samenvatting van de belangrijkste bevindingen. Zo scoren we qua onderwijs goed, behoren we qua innovatie tot de middelmaat, is onze energieconsumptie per inwoner het hoogst en op het gebied van waterzuivering hinken we achteraan. Het rapport zelf bestaat uit twee delen. Eerst wordt onderzocht hoe Vlaanderen tegenover de andere (toets)landen presteert op gebied van macro-economie, arbeidsmarkt, onderwijs, vervoer, energie, milieu ... Het tweede deel behandelt een aantal thema's die door

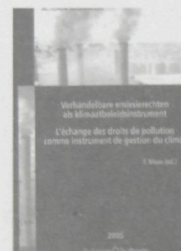

de sociale partners als aandachtspunten werden opgegeven. Wat zijn knelpunten bij de hernieuwbare energiesector? Wie zijn de actieve 55-plussers in onze economie? Hoe zit het met de Vlaamse zorgverzekering?

- **Sociaal-economisch rapport Vlaanderen.** Brussel, Gent: Serv, Academia Press, 2005. 836 p.

Handel in emissierechten

'Verhandelbare emissierechten als klimaatbeleidsinstrument' is een nieuw werk in de reeks Actualia Milieurecht van Die Keure. Het is het verslag van een colloquium over emissiehandel in Gent (20 april 2004). In acht bijdragen worden de verschillende aspecten van het nieuwe beleidsinstrument besproken: de ruimere context van het Europese klimaatbeleid, het emissiehandelsstelsel en de implementatieontwikkelingen van de Richtlijn in België, Nederland en Frankrijk.

- **F. Maes e.a.**
Verhandelbare emissierechten als klimaatbeleidsinstrument. Actualia Milieurecht. Brugge: die keure, 2005. 188 p.

Noordzeebeleid: goed begin maar n

Ruimtelijke ordening in de Noordzee

In juli 2003 kreeg ons land voor het eerst een Noordzeeminister. Met Oostendenaar Johan Vande Lanotte (SP.a) bleef die bevoegdheid meteen ook dicht bij huis. We zijn nu twee jaar verder, en dus hoog tijd om te kijken wat de minister in die tijd heeft uitgespookt. En wat we daarvan denken.

r nog lange weg te gaan ...

Dat het met de Noordzee niet goed gaat, weten we allemaal. En daarbij denken we, niet onterecht, in de eerste plaats aan de waterkwaliteit. Maar er is natuurlijk veel meer, want de mens sleept nogal wat weg uit die Noordzee: vis, zand, grind ... We willen er ook zo

graag windmolens inplanten, de 200 tot 300 000 schepen die jaarlijks door het Kanaal varen, moeten een ruime vaarroute krijgen en bovendien moet er hier en daar ook nog een plekje voor 'onderwaternatuur' zijn - waar de zee gewoon zee kan zijn ... Veel plaats is er

bovendien niet: het Belgisch deel van de Noordzee beslaat ongeveer 3.600 km², dat is ongeveer even groot als de provincie West-Vlaanderen. En het is amper een half procent van de oppervlakte van de Noordzee ...

Masterplan in brokjes

Ja, je begrijpt het goed: het is onder water al evenzeer dringen en wringen voor een plaatsje als op ons overvolle vasteland. En dat maakt enige orde natuurlijk onontbeerlijk. Op het droge noemen we dat ruimtelijke ordening, en daar zijn we nu toch al een poos schoorvoetend mee bezig. Voor onze 'elfde provincie' bestaat zo'n allesomvattend plan nog niet, maar sinds Johan Vande Lanotte in juli 2003 Noordzeeminister werd, werden al wel enkele heel belangrijke stappen gezet. Een echt plan heeft de minister nog steeds niet. Hij heeft immers voor een andere aanpak gekozen. Hij pakt de planning sector per sector aan en wanneer al die deelplannen klaar zijn, heeft de minister het beloofde masterplan voor de Noordzee.

"We zijn gematigd tevreden over het beleid van Vande Lanotte", zegt Peter Symens, beleidsmedewerker van Natuurpunt. "We kunnen alleszins begrip opbrengen voor de aanpak van Vande Lanotte. Hij kiest voor een stapsgewijze aanpak: het overleg sector per sector organiseren. In het verleden gingen de zaken veel moeizamer. Als er maar eentje begon te klagen, dan klaagde op den duur iedereen. Dat euvel lijkt Vande Lanotte goed te omzeilen door intensief te overleggen. Maar het is natuurlijk geen eindpunt, eigenlijk is het niet meer dan een goed beginpunt."

Molens en baggeraars

Een eerste klus die de minister moest klaren waren de windmolens in de Noordzee. Waar mogen die komen en waar niet? Het werd een moeilijke bevalling, denk maar aan de commotie rond de inplanting van windmolens op de Thorntonbank en aan de ontevreden

burgemeesters van de kustgemeenten. "Maar uiteindelijk is er toch goed schot in die zaken gekomen", zegt Peter Seymens. Daarna bakende de minister de gebieden af voor de baggeraars: waar mogen grind en zand worden gewonnen en waar niet? De eerste stappen voor een duurzaam beleid rond de Belgische Noordzee werden daarmee gezet.

Beschermde mariene gebieden

In oktober 2004 kwam Johan Vande Lanotte naar buiten met de tweede fase van zijn masterplan: de afbakening van beschermde mariene gebieden. Bij de afbakening van die mariene beschermde gebieden is de relatie tussen enerzijds de bodemfauna en de zeevogels en anderzijds de functie van deze zones als paaigronden voor tal van vissoorten erg belangrijk. De ondiepe kustbanken krijgen hier prioritair aandacht, evenals scheepswrakken.

Er kwamen drie speciale beschermingszones voor vogels in Nieuwpoort, Oostende en Zeebrugge. In die zones zijn windmolens uit den boze en mag er geen zand gewonnen worden. Daarnaast is er ook een verbod op de vangst van onder andere futen en grote sterns. Zeker voor de fuut is dit welgekomen, want de fuut was één van de voornaamste slachtoffers van de ramp met de Tricolor.

Naast de beschermingszones voor vogels zijn er ook twee beschermingszones voor habitats. Het gaat om de Trapegeer-Stroombank en de Vlake van de Raan. Vooral die laatste was een heikele kwestie. "Aanvankelijk wilde Johan Vande Lanotte de Vlake van de Raan niet echt meenemen", zegt Peter Seymens van Natuurpunt. "Maar we zijn er toch in geslaagd om het gebied te laten erkennen als een grensoverschrijdend marien gebied."

Voorzichtig tevreden

"We kunnen voorzichtig tevreden zijn met de huidige situatie", zegt Peter Seymens. "Het moet hier natuurlijk wel om een begin gaan. We zijn bijvoorbeeld zeer tevreden met de beslissingen in verband met de Vlake van de Raan en de vogelbescherming, maar het werk dat tot nu toe geleverd is, mag geen eindpunt zijn. Het zou goed zijn

als we ertoe komen om alles goed in kaart te brengen en dan ook de overblijvende witte vlekken in te vullen. Maar laten we de minister vooral rustig zijn werk doen. We gaan het beleid voor hem niet voeren, maar we willen er wel mee voor zorgen dat het een goed beleid wordt. Het gaat om zo'n gevoelige materie dat de minister best wat omslachtig te werk kan gaan: stap voor stap. Dat doet hij goed. Voor outsiders lijkt er misschien weinig te gebeuren, maar ik kan iedereen verzekeren dat er al heel wat werk is verricht. We hebben dus zeker respect voor de approach van Vande Lanotte."

Trendbreuk

Ook Jan Seys van het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) is tevreden. "Ik zie overall een trendbreuk", zegt hij. "De minister heeft volgens mij tijd noch moeite gespaard om een goed beleid uit te stippelen. Hij doet dat met de nodige omzichtigheid en met veel ruimte voor overleg."

Natuurlijk zijn er nog heikele punten. Zo is er nog niet veel gebeurd in verband met de militaire oefeningen op zee. Ook daarover moeten afspraken gemaakt worden. "Dat het ministerie van Defensie verwachtingen koestert waar men moeilijk omheen kan, is een traditioneel probleem", zegt Vliz-man Jan Seys. "Een ander minpuntje is de situatie rond de Zwarte Zee-eend. Die is niet beschermd, omdat de populatie net een tikkeltje te klein is. De Zwarte Zee-eend is nochtans heel kwetsbaar voor olieverontreiniging en verstoring door de scheepvaart."

Internationaal aanpakken

De Belgische hoogleraar Peter Herman van het Nederlands Instituut voor Ecologie ('Yerseke') geeft geen oordeel over het beleid van de Belgische Noordzeeminister. Maar hij beklemtoont wel dat het een gigantische opgave is die je vooral op Europees niveau moet aanpakken. "Een visie op de Noordzee is een erg brede opgave, want er zijn zoveel aspecten die van belang zijn. In de Noordzee als geheel (niet noodzakelijk alleen het Belgische deel) spelen vervuulende stoffen (en de conventies daar rond), waterkwaliteit (in het bijzonder nutriëntenbelasting en de ge-

volgen daarvan voor het ecosysteem in de kustwateren), olie- en gaswinning, visserijbeleid, het al dan niet instellen van reservaten, scheepvaartinrichting (inclusief baggeren, uitbreiding van havens in zee, veiligheid), elektriciteitswinning met windmolens, kustbescherming (in relatie tot zeespiegelstijging), exploitatie van zand, pijpleiding- en kabelbeleid, militair beleid, luchtvervuilingsbeleid (en b.v. de afzet van atmosferische stikstof in het Noordzeewater) en dan vergeet ik er vast nog een aantal. Over elk van die zaken zou een coherent beleid moeten bestaan, dat in geen enkel geval door België alleen kan worden gevoerd. Coherentie vereist het inpassen in beleid op internationaal niveau. Voor een gedeelte is dat geregeld in conventies (b.v. de Oslo-Parijconventie), voor een gedeelte in Europees beleid (b.v. de Kaderrichtlijn Water, de vogel- en habitatrichtlijnen voor de kust, het Europees beleid over stikstof) en voor een gedeelte in de internationale wet over de zeeën. Ik denk dat het internationale kader het belangrijkste aspect is van beleidsbepaling voor de Noordzee in België. Er is een flink risico dat alle persbelangstelling zal uitgaan naar windmolens en hoe ver die van de kust moeten afstaan, of naar het instellen van een minuscuul (op de schaal van de Noordzee) visserijreservaatje, maar het belang daarvan moet niet worden overdreven. Het belangrijkste dat België kan (of zou kunnen) doen, speelt zich af op het niveau van gezamenlijk Europees beleid voor de Noordzee.

Falend visserijbeleid

"En ook met de visserij moet het één en ander uitgeklaard worden. "Dat laatste is natuurlijk moeilijk voor de minister", zegt Peter Seymens. "In verband met de visserij gebeuren de grote beslissingen op Europees niveau en dus heeft de minister niet al te veel manoeuvreerruimte." Die situatie kan wel problematisch worden, want het Europese beleid is volgens hoogleraar Peter Herman niet om over naar huis te schrijven. "Het Europese visserijbeleid is een verzameling van inconsistenties", meent hij. "Er wordt maar wat aangemodderd en noch de vis noch de visserij worden daar beter van." Een consistente en structurele Europese

aanpak is dus wenselijk.

"Het beste wat België kan doen, is zwaar wegen op het Europese beleid", meent Peter Herman. "Daar ligt de echte uitdaging. De media zullen focussen op de windmolens en hier en daar een reservaat, maar het belang daarvan moet men niet overdrijven." De uitdaging is dus Europa! Een Europees verbod op allesverwoestende sleepnetten in de visserij lijkt ons bijvoorbeeld heel belangrijk. Die sleepnetten donderen over de bodem van de zee en vernielen alles wat ze op hun weg tegenkomen. Niet enkel waar men vist, is belangrijk. Ook hoe men vist, is cruciaal! En zo iets moet men dus op Europees niveau bepalen.

Overleg met visserij

"Het zal dus heel belangrijk zijn dat er een goed vergelijk wordt gevonden met de visserij", zegt Jan Seys van het VLIZ. "Dat is natuurlijk traditioneel een moeilijke kwestie, maar de weg van de dialoog haalt veel meer uit dan een confrontatie. Een cavalier seul zou in deze materie enkel met zijn neus tegen de deur lopen. Dat weet Vande Lanotte zeer goed en dus kiest hij voor het overleg." Jan Seys is ervan overtuigd dat je zonder de goodwill van de visserij alleen maar dweilt met open kranen. "Als de visserij niet akkoord is, dan hebben wetten en regels maar een heel beperkte daadkracht. De zee is het land niet, en je kan er maar heel moeilijk controleren of iedereen zich wel aan de afspraken houdt. De weg van de dialoog is dus volgens mij de enige mogelijke." "Visserijproblematiek heeft ook indirect te maken met klimaatverandering", voegt wetenschapper Peter Herman daar aan toe. "Er zijn nogal wat aanwijzingen dat het ecosysteem van de Noordzee de laatste decennia een aantal grondige veranderingen heeft ondergaan. Of die te wijten zijn aan klimaatverandering is niet heel zeker, maar sommige overgangen correleren wel met klimaatindicatoren. Ook de visserijdruk zal ongetwijfeld hebben meegespeeld. Een vooruitziend beleid moet met die veranderingen rekening houden, en dus incalculeren dat het misschien niet mogelijk zal zijn op dezelfde manier of met dezelfde intensiteit het ecosysteem te exploiteren."

Steeds groter en dieper

Bovendien ziet Peter Herman nog heel wat andere knelpunten. "Voor de kusten vormen scheepvaartbeleid, baggeren, zandwinning en kustverdediging een cluster van belangrijke problemen. Alle havens in Noord-West-Europa liggen aan (te) ondiep water, en allemaal proberen ze zoveel mogelijk te baggeren met zo weinig mogelijk milieuschade (wat niet lukt). Wat ik daarbij niet begrijp is waarom er op Europees niveau geen maximum tonnenmaat voor schepen wordt ingesteld, dan zouden alle baggerproblemen meteen opgelost zijn," stelt Peter Herman. "Het is toch te gek dat een vijftal firma's wereldwijd bepalen dat schepen steeds groter en dieper moeten worden en dat wij dat passief ondergaan." "Verder zal er competitie ontstaan voor zand: er is zand nodig om havenuitbreidingen te maken (b.v. de tweede Maasvlakte in Rotterdam), voor bouwwerken op het land, voor kustverdediging (toenemende noden), om gebieden als de Waddenzee op termijn mee te laten stijgen met de zeespiegel. Er is in de Noordzee weliswaar veel zand, maar wat er beschikbaar komt uit het zandtransport is tamelijk beperkt. Ik denk dat de Europese landen rond de Noordzee zich zorgen moeten maken over het zandbeheer op de langere termijn, waarbij de stijgende noden zullen moeten worden vergeleken met wat er kan worden geëxploiteerd en met de bescherming van onderwaterecosystemen zoals zandbanken."

Waterkwaliteit

Ook voor wat de waterkwaliteit betreft, ziet Peter Herman problemen. En die hebben niet alleen met olievervuiling te maken. "Het is een belangrijk punt hoe je komt tot aanvaardbare richtlijnen voor nutriëntenbelasting, die rekening houden met het feit dat ecosystemen kunnen worden verstoord als nutriënten (stikstof, fosfor, silicaat) niet in de goede verhoudingen worden geloosd. Het sterk terugdringen van fosforbelasting in vergelijking tot stikstof schept zijn eigen problemen (het is b.v. terug te vinden in de soortensamenstelling van het fytoplankton en wellicht ook in de voedingswaarde ervan voor dieren)."

Tot slot moeten we toch ook nog iets zeggen over het Belgische beleid inzake olievervuiling. Minister Vande Lanotte hanteert daarvoor een 'nultolerantiebeleid'. Daar zijn wij natuurlijk blij mee, maar het blijft toch vechten tegen molens. Als er op internationaal vlak niet voldoende gebeurt, haalt dat immers maar weinig uit. Al decennia lang zijn er akkoorden om olievervuiling tegen te gaan. Maar alle akkoorden ten spijt, is de Tricolor toch aan het lekken gegaan en heeft de Prestige aan de Galicische kust toch een ware ravage aangericht. "Hoe goed we ook ons best doen, een ramp is nooit uit te sluiten", maakt Jan Seys duidelijk. "Geen enkele minister kan het noodlot keren." Jaren van moeizaam voortkruipen worden zo in één klap tenietgedaan. De veiligheid van tankers en cargoschepen moet daarom zeker verbeteren. Ons land pleit dan ook mee voor het afschaffen van enkelwandige schepen. Ook het vastzetten van containers op schepen moet beter. Dat bleek nogmaals toen in december 2003 een Ethiopisch schip in Nederlandse wateren een deel van zijn giftige lading verloor. Tientallen giftige tonnen werden nooit teruggevonden. Stichting De Noordzee pleit er voor om zendertjes te plaatsen op schadelijke ladingen om ze makkelijk te kunnen lokaliseren. Maar als niet iedereen meewerkt, is een ramp nooit uit te sluiten ...

Steven Lpez

student communicatiebeheer-journalistiek

Stef Boogaerts

hoofdredacteur Milieurama

Foto's: Heidi Gelders (Mana)

LAAT JE VERRASSEN DOOR DE SCHATTEN VAN DE SCHELDE

Langs wilgen fietsen of je meester van een veerpont wanen. Cultuur opsnuiven en paling proeven. Dansen op een Scheldebald of stil zijn en naar vogels luisteren... Van Gent tot Vlissingen laat de Schelde zich 2 dagen kennen als nooit tevoren. Eén Schelde, één feest! Wees er ook bij.

- SCHELDE ONTDEKKINGSWEEKEND 11 EN 12 JUNI 2005 -

praktische info: www.descheldenatuurlijk.be

De Schelde Natuurlijk! is een initiatief van WWF-België en Vogelbescherming Nederland in samenwerking met Bond Beter Leefmilieu, Natuurpunt, Vereniging Natuurmonumenten, Vereniging Zeeuwse Milieufederatie en Stichting het Zeeuwse Landschap.